

**Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sorun
Davranışların Anne Baba ve Öğretmen Görüşleri
Açısından İncelenmesi**

Mesut Koçano Aydener

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi
Eğitimi Dalında Yüksek Lisans Tezi Olarak
sunulmuştur

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2016
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Mustafa Tümer
L.E.Ö.A. Enstitü Müdür Vekili

Bu tezin Okul Öncesi Bölümü Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün
Okul Öncesi Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Okul Öncesi Bölümü Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Eda Kargı
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

2. Yrd. Doç. Dr. Eda Kargı

3. Yrd. Doç. Dr. Hasan Özder

ABSTRACT

This study was meant to analyze parents and teachers perception of pre-school children relating to social compatability, anxiety and aggressive behavior. The participants included 497 children, 32-79 months of age enrolled in preschool programs and 39 preschool teachers. Sampling conducted in the districts of İskele, Lefkoşa, Gazimağusa, Girne and Güzelyurt in North Cyprus. Simple random sampling method has been used in this study. The Social Competence and Behavioral Assesment Scale was used to identify behavioral problems of children and filled by teachers and parents. Demographic variables of participants obtained by information forms prepared by researcher. In the analysis of data, SPSS 18 package data program was used.

The study has revealed that, parents think that there is no significant difference in levels of aggression between children in the age groups of 3.5-5 and 5 - 6.5. However, teachers believe that there is a difference in levels of aggression between the age groups of 3.5 -5 and 5 -6.5. According to teachers, children in the age group of 5-6.5 are more likely to demonstrate aggressive behaviour than children in age group of 3.5-5

In addition, teachers believe that children in the age group of 3.5-5 are more socially competent than children in the age group of 5-6.5. Parents believe that there is not any significant difference in social competency between age groups.

The study has also found that, teachers think there is no difference in levels of anxiety between age groups. On the contrary, parents believe children in age group of 5-6.5 have higher levels of anxiety. There is no relation could be found between levels of anxiety and education background of parents.

Lastly, it was found that there is a vast difference between the attitudes of teachers and parents regarding assessment of children behaviour. It was recommended that, in order to overcome problems that might be caused by the above mentioned differences, researchers should employ the methods of observation and interview. This study can be repeated with multiple data obtained by the methods of observation and interview.

Key Words: Preschool education, behavioral problems, child behaviour

ÖZ

Araştırmada, 36-72 aylık çocuklarda, sosyal yetkinliğin, saldırganlığın ve kaygının, anne baba ve öğretmen görüşleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleme, Kuzey Kıbrıs'ta İskele, Gazi Mağusa, Lefkoşa, Girne ve Güzelyurt olmak üzere 5 ilçede bulunan resmi anaokuluna giden 36-72 aylık 426 çocuk ile anne-babaları ve 39 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Örneklem seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Çocukların davranış sorunlarını belirlemek amacıyla, anne babaları ve öğretmenleri tarafından her bir çocuk için ayrı ayrı doldurulan SYDD-30 ölçeği kullanılmıştır. Anne baba ve öğretmenlerin demografik bilgileri, araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formları aracılığıyla elde edilmiştir. Toplanan verilerin sonuçları için SPSS 18 paket programı kullanılmıştır.

Analiz sonucunda; anne baba ile öğretmenlerin görüşlerine göre, 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş çocuklarının kaygı düzeyleri, öfke düzeyleri ve sosyal yetkinlik düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Yaş değişkeni açısından incelendiğinde ise, anne babaların görüşlerine göre 3.5-5 yaş arası çocuklar ile 5-6.5 yaş arası çocukların öfke düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğretmen görüşleri açısından incelendiğinde, ise 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre öfke düzeyleri incelendiğinde davranışlarda anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Öğretmenlere göre 5-6.5 yaş aralığındaki çocuklar, 3.5-5 yaş arasındaki çocuklara göre daha yüksek düzeyde öfkeli davranışlar göstermektedir.

Araştırmada elde edilen diğer bir sonuca göre, öğretmenlerin 3.5-5 yaş çocuklar ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre sosyal yetkinlik davranışları

arasında 3.5-5 yaş aralığındaki çocuklar lehine öğretmen görüşlerine göre anlamlı bir fark bulunurken, anne baba görüşleri açısından fark bulunmamıştır.

Veriler, kaygı düzeyi açısından incelendiğinde ise, öğretmenlere göre çocukların yaşları ile kaygı davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin görüşlerine göre, 3.5-5 yaş arasındaki çocuklar daha yüksek düzeyde kaygılı davranışlar göstermektedir. Öğretmenlerinden farklı olarak anne babalar ise 5-6.5 yaş çocukların daha fazla kaygılı davranışlar gösterdiğini bildirmişlerdir. Çocuktaki sorun davranışlar ile anne-baba eğitimi arasında farka rastlanmamıştır. Bu araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, anne baba ve öğretmen görüşlerinin çocukların davranışlarını değerlendirme konusundaki farklılaşmalarıdır. Gelecekteki çalışmalarda, bu gibi görüş ayrılıklarından kaynaklanabilecek sorunların giderilmesi için, gözlem ve görüşme gibi yöntemlerle daha çoğul ve çok yönlü bilgi elde etme yöntemleriyle benzer konuda çalışmalar tekrarlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitim, davranış sorunları, çocukta davranış değerlendirme

TEŞEKKÜR

Tezin çalışma konusu “Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Görülen Davranış Sorunlarının Anne Baba ve Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi” dir. Bu konuyu seçmemde bana cesaret veren ve tezin her aşamasında desteklerini esirgemeyen, özgüvenimi artıran, rehberim olan, onunla çalışmaktan onur duyduğum tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Eda Kargı’ya ne kadar teşekkür etsem azdır.

Araştırma sürecinde toplanan verilerin analiz edilmesinde yol gösteren ve değerli vaktini ayıran hocam Yrd. Doç. Dr. Hasan Özder’e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Jürimde bulunarak bana destek veren ve bilgileriyle tezimin gelişmesine katkı sağlayan hocam Yrd. Doç. Dr. Elif Bozcan’a çok teşekkür ederim.

Çalışmanın ilk anından itibarenengin bilgi ve tecrübeleri ile ışık tutan ve kaynakların edinilmesinde yardımcı olan hocam Prof. Dr. Sema Kaner’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Uygulamalar sırasında araştırmanın ortaya çıkmasında yardımcı olan sorumluluk sahibi öğretmenlere ve ailelere teşekkürü bir borç bilirim.

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30’u Türkçe’ye uyarlayan Feyza Çorapçı’ya, Nazan Aksan’a, Bilge Yağmurlu’ya ve Duygu Yalçın’a, paylaşımları için teşekkür ederim.

Her daim yanımda olan, emeklerinin karşılığını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim güzel aileme ve ilham perilerim Gülcan ve Ela’ya teşekkür ederim. Anlayışı ve sabrıyla her zaman yanımda olan, beni motive eden eşim Mustafa Aydener’e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	iii
ÖZ.....	v
TEŞEKKÜR	vii
KISALTMALAR	xi
TABLO LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiv
1.GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	4
1.2 Araştırmanın Amaç ve Önemi	6
1.3 Problem Cümlesi.....	8
1.3.1 Alt Problemler	8
1.4 Varsayımlar.....	8
1.5 Sınırlılıklar	8
1.6 Araştırmanın Kuramsal Temeli	9
1.7 Sorun Davranışlar	9
1.7.1 Sorun Davranışlar ve Sınıflandırılması	10
1.7.1.1 Dışa Yönelim (Dışsallaştırılmış) Sorun Davranışları.....	11
1.7.1.1.1 Saldırganlık.....	11
1.7.1.1.2 Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	11
1.7.1.2 İçe Yönelim (İçselleştirilmiş) Sorun Davranışları.....	13
1.7.1.2.1 Kaygı (Anksiyete).....	13
1.8 Sorun Davranışlara Kuramsal Yaklaşımlar	14
1.9 Davranış Problemlerine Psikolojik Yaklaşım.....	14

1.9.1 Davranışsal Yaklaşım	14
1.9.2 Davranış Problemlerine Psikososyal Yaklaşım	16
1.9.2.1 Ekolojik Sistemler Kuramı	16
1.9.2.1.1 Mikrosistem	18
1.9.2.1.2 Mezosistem	19
1.9.2.1.3 Ekzosistem	19
1.9.2.1.4 Makrosistem.....	19
1.9.2.2 Kendilik Psikolojisi	19
2.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	22
Bölüm 3	26
YÖNTEM.....	26
3.1 Araştırmanın Yöntemi	26
3.2 Örneklem	27
3.2.1 Örneklem Özellikleri.....	27
3.2.2 Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler	28
3.2.2.1 Anne babalarla İlgili Demografik Bilgiler	28
3.2.2.2 Öğretmenlerle İlgili Demografik Bilgiler.....	29
3.2.2.3 Çocuklar ile İlgili Demografik Bilgiler	30
3.3 Veri Toplama Araçları	30
3.3.1 Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 {SYDD-30}(Social Competence and Behavior Evaluation-30 Scale {SCBE-30})	31
3.3.2 Anne Baba ve Öğretmen Demografik Bilgi Formu	32
3.3.3 İşlem.....	32
3.3.4 SYDD-30 Ölçeğinin Faktör Analizi.....	33
4.BULGULAR	37

5.SONUÇ VE TARTIŞMA	51
5.1 Araştırmanın Sonuçları	51
5.2 Tartışma	52
5.3 Öneriler	56
KAYNAKLAR.....	58
EKLER	68
Ek 1: Milli Eğitim Bakanlığı Ortak Hizmetler Dairesi Müdürlüğü İzin Yazısı .	69
Ek 2: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü İzin Yazısı.....	71

KISALTMALAR

AED	Annenin Eğitim Durumu
Aİ	Anksiyete-İçe dönüklük
AÖA	Atatürk Öğretmen Akademisi
AÜ	Anadolu Üniversitesi
BED	Babanın Eğitim Durumu
DAÜ	Doğu Akdeniz Üniversitesi
DB	Davranış Bozukluğu
DSM	Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
GMKML	Gazi Mağusa Kız Meslek Lisesi
HÜ	Hacettepe Üniversitesi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KS	Kızgınlık-Saldırganlık
KSÜ	Konya Selçuk Üniversitesi
SY	Sosyal Yetkinlik
SYDD - 30	Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği
TPO	Tuzla Piyade Okulu
UKÜ	Uluslar Arası Kıbrıs Üniversitesi
YDÜ	Yakın Doğu Üniversitesi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma kapsamında yer alan çocukların okullara göre dağılımları.....	28
Tablo 2: Anne babaların ölçme araçlarına bilgi verme durumlarına göre dağılımları	28
Tablo 3: Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	29
Tablo 4: Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	29
Tablo 5: Öğretmenlerin meslek hizmet süresine göre dağılımları.....	29
Tablo 6: Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	30
Tablo 7: Çocukların Yaşlarına Göre Dağılımları.....	30
Tablo 8: KMO ve Bartlett testi sonuçları.....	33
Tablo 9: Faktör analizi sonrası dönüştürülmüş bileşenler matrisi (Rotated Component Matrix).....	34
Tablo 10: Faktör analizi sonucunda belirlenen alt boyutlar ve bu boyutlarda yük alan maddelerin dağılımları	35
Tablo 11: SYDD - 30 Cronbach alpha güvenilirlik katsayıları.....	36
Tablo 12: Anne babaya göre çocukların cinsiyeti ile öfke sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t - testi sonuçları	37
Tablo 13: Öğretmenlere göre çocukların cinsiyetleri ile öfke sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t - testi sonuçları.....	38
Tablo 14: Öğretmenlere göre çocukların yaşı ve öfke sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t-testi sonuçları	39
Tablo 15: Anne babaya göre çocukların yaşları ve öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t-testi sonuçları	40
Tablo 16: Anne baba eğitim düzeyleri betimsel istatistik tablosu	41

Tablo 17: Annelerin eğitim düzeylerine göre, öfke alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları	44
Tablo 18: Annelerin eğitim düzeylerine göre sosyal yetkinlik alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	44
Tablo 19: Annelerin eğitim düzeylerine göre kaygı alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	44
Tablo 20: Babaların eğitim düzeylerine göre öfke alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	45
Tablo 21: Babaların eğitim düzeylerine göre, sosyal yetkinlik alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	45
Tablo 22: Babaların eğitim düzeylerine göre, kaygı alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	46
Tablo 23: Öğretmenlerin mesleki deneyimine göre, öfke sosyal yetkinlik ve kaygı puanlarının betimsel istatistik tablosu	46
Tablo 24: Öğretmenlerin mesleki deneyimine göre öfke-sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının MANOVA sonuçları	47
Tablo 25: SYDD-30 ölçeği t-testi sonuçlar	48
Tablo 26: SYDD-30 ölçeğin alt boyutlarına göre t-testi sonuçları	50

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Ekolojik Sistemler Şeması.....	18
---	----

Bölüm 1

GİRİŞ

Son yıllarda, çocuklarda görülen sorun davranışlar ile ilgili yapılan araştırmalarda artış gözlemlenmektedir. Çocuk gelişimine verilen önemin artması ile okullarda gelişim odaklı eğitim programları yapılandırılmaktadır. Çocuğun gelişimi anne karnında başlar ve yaşam boyu sürer. Gelişimin en hızlı ilerlediği dönemin ve kişiliğin temelini oluşturan ilk ruhsal yapının 0-8 yaş erken çocukluk dönemi olduğu kabul edilmektedir.

Çocuğun bu dönemde bakımını yapan kişiler, anne babalar, ailenin diğer bireyleri ve öğretmenler, ona kendi başına bir birey olduğunu hissettirerek, kişiliğin ilk yapı taşlarını oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu kişiler, çocuğun sosyal-duygusal, fiziksel, bilişsel ve dil gelişiminde de etkili olmaktadır.

Çocukların, ailesi ve arkadaşlarıyla sağlıklı sosyal ilişkiler kurmaları, kendilerini doğru bir şekilde ifade etmeleri bu dönemde çocukların sosyal-duygusal gelişimi için önemlidir (Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu, 2010).

Birçok davranış sorunlarının nedeni, ruhsal sorunlardır (Salk, çev. 1974). Çocukluk yıllarını sağlıklı ve mutlu bir şekilde yaşayan çocuk, bu yılları daha mutsuz ve sağlıksız yaşayan çocuğa oranla kuşkusuz ruhsal olarak daha sağlıklı bir gelişim gösterecektir. Bu dönemde, çocuğun gereksinimleri karşılanmaz ve ihmal edilirse, çocuk kendini değersiz ve yetersiz hissetmekte, başkalarına karşı güven sorunu ve iletişim sorunları yaşayabilmektedir. Bu durum, çocuğun ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ruhsal gelişimi olumsuz yönde etkilenen çocuklar,

istenmedik davranışlar görülme olasılığının yüksektir. DSM-V'e göre davranış sorunları gösteren çocuk sürekli olarak kuralları veya başkalarının haklarını ihlal etmektedir (Easy, çev. 2014).

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu'na (2010) göre çocuktaki sorun davranışlar, bedensel ve çeşitli ruhsal nedenlerden kaynaklanan çatışmalar sonucu çocukların bunları davranışlara aktarmasıdır.

Bazı çocuklar için davranış sorunlarının belirtileri sadece kendini aileden ayırtırmanın aşırı bir ifadesi olabilir. Fakat pek çok davranış bozukluğu belirtisinin, bireyin gelecek yaşantısında suç unsuru oluşturabilecek sorunlara yol açabileceği unutulmamalıdır. Bu durum 5 veya 6 gibi erken yaşlarda ortaya çıkabilir (Easy, çev.2014).Yapılan araştırmaların çoğunda kız çocuklara oranla erkek çocukların daha öfkeli davranışlar gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Çocuklarda görülen davranış sorunlarının şiddeti arttıkça davranış bozukluğu riski de artmaktadır (Kartal, 2014). Davranışların sorun olarak değerlendirilmesinde, yaşa uygunluğu, yoğunluğu, sürekliliği ve cinsiyete göre normalden farklılaşan eğilimler içermesi gibi noktaların dikkate alınması da gerekmektedir (Fazlıoğlu, Okyay ve Ilgaz, 2009).

Davranış sorunlarının görülmesi halinde müdahale edilmesi ve toplum tarafından kabul edilen ve işlevsel davranışlara dönüştürülmesi son derece önemlidir. Burada eğitimcilere ve ailelere önemli görevler düşmektedir. Çünkü ortaya çıkabilecek davranış sorunlarına erken müdahale edilmesi, yaşanacak sorun davranışları büyük ölçüde önleyecektir.

Çocuğun anne babadan aldığı eğitim, ailenin çocuğa yönelik tutumu, ebeveynlikle ilgili bilgi beceri çocuğun kişiliğinin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin; anne ve babaların çocuklarından beklentileri, yaşadıkları

toplumun kültürüne ve normlarına göre değişiklik göstermektedir. Kültüre özgü değerlerle iç içe yaşayan aile, çocuktan bu kültürün davranış kalıplarına uymasını bekler ve onu bu yönde eğitir. Ailenin çocuğu eğitirken takındığı tutum, çocuğun gelişimi için önemlidir.

Çocuk okul öncesi eğitim kurumuna başlayana kadar ilk eğitimini ailesinden almaktadır. Ailede başlayan eğitim, okul çatısı altında devam etmektedir. Çocuğun evde ailesi tarafından öğrendiklerini okulda hayata geçirebilmesi ve toplum tarafından onaylanan davranışları sergileyebilmesi için ailesi tarafından ruhsal olarak sağlıklı bir şekilde desteklenmesi gerekir. Sağlıklı bir ruhsal yapıyla okula başlayan çocuk, okulda arkadaşlarıyla sosyalleşir ve ilişkilerini iyi bir şekilde yürütür. Burada önemli olan çocuğun evde öğrendikleri ile okulda öğrendikleri bilgi ve beceriler arasında tutarlılık olmasıdır. Aile ile öğretmen işbirliği içerisinde çalışmalı ve çocuklara karşı davranışları birbirini desteklemelidir. Aksi halde, çocuk nasıl davranacağını şaşırır ve farklı davranışlar gösterebilir.

Çocuklarda görülen sorun davranışların önlenmesi ve azaltılabilmesi için davranışların nedenlerinin bilinmesi önemlidir. Sorun davranışların oluşumunda birçok farklı etken etkili olabilmektedir. Bunlar; aile, çevre, okul ve çocukların yaşadıkları zorlayıcı yaşam olayları olarak sınıflandırılabilir. Anne ve babanın çocuk ile olan iletişimi, anne baba tutumları, katı veya otoriter disiplin uygulamaları, aile içi stres, depresyon gibi durumların bulunması, duygusal ve sosyal açıdan çocuğun yeterince gelişmemesi, ailenin işlevini yerine getirememesi, anne babanın duygusal problemlerinin olması, evlilikte anlaşmazlıklar, çevreye uyum sorunları, çocuğun cinsel ve fiziksel istismara uğraması gibi etkenler sayılabilir. Yapılan araştırmalara göre uzun süreli davranış problemlerinde anne baba tutumlarının etkisi olduğu görülmüştür (Öksüz, 2002; Özbey, 2009; Taner ve Gökler, 2004).

Çocuk doğduğu andan itibaren tüm gereksinimleri karşılanır ve sağlıklı bir gelişim yaşarsa ve bu da okul öncesi eğitimle desteklenirse, çocukta kendine güven ve yeterlilik duygusu gelişecektir. Aksi halde çocuklar kendilerini yetersiz gördükleri için sosyal ilişkilerden uzak durabilir ya da kendilerini insanlardan uzak tutarak içine kapanabilmektedirler. Bu şekilde davranan çocuklar arkadaşları tarafından etiketlenerek sorunlu çocuk olarak nitelendirilebilmektedirler.

Sorun davranışlar gösteren çocuklarda ilerleyen yıllarda, akademik başarısızlık, duygu durum açısından tutarsızlık, mutsuzluk, huzursuzluk ve anti-sosyal davranışlar görülebilmektedir. Bu nedenle çocukta gözlenen sorun davranışların erken tanısı önemlidir. Buradan yola çıkarak çocuğun hayatındaki temel ilişkilerden kabul edilen, aile çocuk ve öğretmen çocuk ilişkilerinin, çocuğu çok yönlü olarak etkilediğini söylemek mümkündür. Bu ilişkiler aynı zamanda çocuğun cinsiyeti, yaşı, kişilik özellikleri veya aynı şekilde öğretmenin ve ailenin yaşı, deneyim, eğitim durumu ve kişilik özellikleri gibi bir çok değişkenden de etkilenmektedir (O'Connor ve Mc Cartney, 2007). Bu yüzden de bu çalışmada çocukların okul öncesi dönemde gösterdikleri davranış sorunlarından olan kaygı ve öfke davranışları ile sosyal yetkinlikleri öğretmenleri ve anne babalarının bakış açısıyla incelenmiştir.

1.1 Problem Durumu

Eğitim, insan ile yaşam arasında bir köprü konumundadır. Toplumda yaşanan gelişime ve değişime paralel olarak, insanın eğitilmesi ve yetiştirilmesi de önem kazanmaktadır. Eğitime istendik davranış değişikliği olarak bakıldığında ise, istendik davranışların zamanın koşullarına göre değişebileceği de göz önünde tutulmalıdır (Oktay, 2007).

Yeni doğmuş bebeklerin refleksif tepkilerinin (tutma, emme, soluma vs) dışında doğuştan getirilip öğrendikleri davranışları yoktur. Bu yüzden bebeklikten başlayarak devam eden bu gelişim ve değişimlere uyum sürecinde, çocuğun aldığı eğitim önemlidir.

Aile, eğitim ve toplumsallaşma süreçlerinin çocuk için başladığı ilk kurumdur. Ailenin çocuğa aktardığı değerler ve eğitim, yaşanan toplumun sosyal ve kültürel değerleri ile tutarlılık göstermektedir. Öğretmenler ise ailenin yanı sıra çocuk için belki de en önemli rol modeli ve eğitici olarak çocuğun sağlıklı bir gelişim sürdürmesindeki aktörlere dendir.

Okul öncesi dönemde çocuğun gelişiminin izlenmesi ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Çocuğun gelişimi, eğitimi ve toplumsallaşması açısından kritik öneme sahip bu yıllarda çocuğun gelişiminin desteklenmesi ve olabilecek sorunların önlenmesi ilerleyen yıllar içinde büyük önem taşımaktadır (Yumuş, 2013).

Çocuğun kendine güvenen, sosyal yetkinliğe ulaşmış, problem çözme becerisi gelişmiş ve işlevsel davranışları olan bireyler olarak yetişebilmesi için okul öncesi dönem büyük bir önem taşımaktadır.

Çocuk için çok hızlı bir şekilde gerçekleşen gelişim sürecinde yaşanan birçok değişiklik çocuğun çevresine uyumunu güçleştirmektedir. Çocuğun yeni durumlara alışması ve olumlu tepkiler verebilmesi durumunda işlevsel ve kabul edilebilir davranışlar geliştirdiği, uyum sürecinin dengesinin bozukluğa uğraması durumunda ise aile ve toplum tarafından kabul edilmeyen davranış sorunlarının ortaya çıkabileceği öngörülmektedir. Özellikle çocuklarda görülen, saldırganlık, hiper aktivite, karşı gelme sorunları, inatçılık, kaygı, depresyon gibi sorunlar artış göstermiş ve çağımızın bir sorunu haline gelmiştir (Kargı ve Erkan, 2004).

Alanyazındaki bilgiler ışığında, okul öncesi dönem çocuklarında görülen sorun davranışların anne baba ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Çünkü yapılan çalışmaların çoğunlukla yalnızca anne ya da yalnızca öğretmenin görüşlerine dayalı olduğu görülmektedir. Bu tek yönlü değerlendirme yerine ana baba ve öğretmen görüşlerinin birlikte ele alındığı çoklu bilgi kaynaklarından elde edilecek verilerin incelenmesinin gerekli ve son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amaç ve Önemi

Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 36-72 aylık (3-6 yaş) çocukların davranışlarının, sosyal yetkinlik, saldırganlık ve kaygı sorunları bağlamında, anne baba ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır.

Okul öncesi dönemde çocuk, temel bilgi ve becerileri kazanarak çevresi ile uyum içerisinde ilköğretime sağlıklı bir geçiş yapmaya hazırlanmalıdır (Gezgin, 2009). Bu dönemde çocuklarda görülebilecek davranış sorunlarının belirlenmesi ve önlenmesi çocuğun gelecekteki yaşantısının işlevselliği açısından önemlidir.

DSM-V'e (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı) göre çocuklarda sorunlu davranış kriterleri değerlendirildiğinde erkeklerin % 6-16'sı davranım bozukluğu (DB) tanısı almaktadır. Kızlarda ise bu oran erkeklerin yarısı kadardır. (Amerikan Psikiyatri Birliği, Çev. 2014).

Çocukluktaki sorun davranışlar birçok araştırmacı ve kuramcı tarafından farklı yönleriyle ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma psiko-sosyal yaklaşımlardan olan ekolojik sistemler kuramı, davranışçı kuram ve psikanalitik kuramlardan kendilik psikolojisi kuramları çerçevesinde incelenmiştir.

Ekolojik kuram çocuğun gelişiminin ve davranışlarının, tüm çevresi ile birlikte ele alındığında çocuk hakkında doğru bilgilere ulaşılabileceğini savunmaktadır. Çocuk toplumsal sistem, yakın çevre olarak adlandırabileceğimiz aile ve okul çevresi ile kendi bireysel özellikleriyle bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Bu yüzden de çocuğun tüm çevresi ve ilişkileri ile birlikte ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmada da, çocuğun en yakın ilişki kurduğu yetişkinler olan anne baba ve öğretmenlerin görüş ve değerlendirmelerinin bu kapsamda ele alınması ve değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Alanyazında Kuzey Kıbrıs'ta çocuğun gelişimini ve davranışlarını anne baba ve öğretmen görüşleri açısından inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda çalışmanın Kuzey Kıbrıs'ta ilk olması ve çocuğun sorun davranışlarının anne baba ve öğretmen görüşleriyle ilişki anlamda ele alınması araştırmanın konusunu önemli kılmaktadır.

Bu çalışmada çocuklarda görülen sorun davranışların, çocukların hayatında en önemli ilişkileri kabul edilen anne baba ve öğretmenlerin görüşleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu ilişkisellik içerisinde değerlendirilen sorun davranış araştırmasının alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu araştırmanın ayrıca, çocuklarda sorun davranışlar ve çocukların yetişkinlerle ilişkisi gibi konularda çalışan uzmanlara fikir verici bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Anne baba ve öğretmen ile ilişkilerin çocuk için ne denli önemli olduğu, anne-babalara ve okul öncesi öğretmenlerine bu konu hakkında bilgi sağlaması ve yakın çevredeki ilişkiler üzerine dikkatleri çekmesi nedeniyle de araştırmanın önemli olduğu söylenebilir.

1.3 Problem Cümlesi

Anaokulunda eğitim alan 36-72 aylık çocukların davranışları anne baba ve öğretmen görüşleri açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.3.1 Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri aşağıdaki sorulardan oluşmaktadır.

- 3-6 yaş çocuklarda saldırganlık, kaygı ve sosyal yetkinlik düzeyleri anne baba ve öğretmen görüşleri açısından, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
- 3-6 yaş çocuklarda, saldırganlık, kaygı ve sosyal yetkinlik düzeyleri anne baba ve öğretmen görüşleri açısından çocukların yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3-6 yaş dönemindeki çocuklarda saldırganlık, kaygı ve sosyal yetkinlik düzeyleri anne babanın mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3-6 yaş çocuklarının saldırganlık, kaygı ve sosyal yetkinlik düzeyleri, öğretmenin mesleki hizmet yılına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4 Varsayımlar

Araştırmaya katılan anne baba ve öğretmenlerin, verilen ölçme araçlarını içtenlikle ve doğru bir şekilde cevaplandırdıkları varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma Kuzey Kıbrıs'ta Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı resmi anaokullarında 2015-2016 eğitim ve öğretim yılı içerisinde eğitim almakta olan 3-6 yaşlar arasındaki çocuklar ile sınırlıdır.

1.6 Araştırmanın Kuramsal Temeli

İnsan davranışları her zaman araştırmacılar tarafından merak edilip araştırılan bir konu olmuştur. Davranışı psikolojik anlamda tanımlamak gerekirse; canlıların çevreye yönelik göstermiş olduğu tepkiler bütünüdür.

Davranışı açıklamaya çalışan bilim insanları daha sonraki yıllarda sorun davranışlara yoğunlaşmıştır. Sorun davranışların tedavisinden çok koruyucu önleyici müdahale yöntemlerinin önemli olduğu düşünüldüğünde, özellikle okul öncesi yıllar gibi kritik bir dönemde ortaya çıkan davranış sorunları üzerinde çalışmanın bilimsel bir gereklilik olduğu söylenebilir. Bu durumda bilim insanlarının, sorun davranışları nasıl ele aldıklarını incelemek gerekmektedir.

1.7 Sorun Davranışlar

DSM-V'e (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı) göre sorun davranışlar, tekrar eden ve ısrarcı bir davranış örüntüsü sergileyen ve diğer kişilerin temel haklarının ya da temel yaşa uygun toplumsal normların veya kuralların ihlal edilmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, çev. 2014).

Kaner'e (2007), göre çocukların öğrenmelerini ve gelişimlerini, öğretmenlerin ve ana babaların çocuklara etkili şekilde öğretmelerini ve toplumsallaştırmalarını önemli ölçüde etkileyen, hem çocuğun kendisine hem de başkalarına zarar veren davranışlardır.

Sorun davranış bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlara uymayan, bireyin yeni bir beceri öğrenmesini ve geliştirmesini engelleyen ve diğer insanlara zarar veren davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Zarkowska ve Clements 1994).

Yörükoğlu (1997), sorun davranışı, gelişimsel özelliklere göre olması gereken davranışın yokluğu ya da tutarsızlık göstermesi olarak tanımlamaktadır.

Yavuzer'e (2005), göre ise gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklara yakın çevrenin olumsuz etkilerinin de katıldığı ve çocukların bunlara tepki olarak verdiği bozukluklardır.

Çocuğun sürekli olarak kuralları veya başkalarının haklarını ihlal etmesi olarak tanımlamaktadır (Easy, 2014).

Alanyazında farklı yönleriyle tanımlanan sorun davranışlar, genellikle çocuğun yaşadığı bir takım stres ve zorlukların dışı vurumuyla sonuçlanan, içinde bulunduğu gelişimsel evreye uygunluk göstermeyen, tekrarlayıcı, çevreye rahatsızlık veren ve yetişkinler tarafından belirgin olarak ayırt edilemese bile uygunsuz olduğu rahatlıkla fark edilebilen davranışlardır.

Davranışsal-duygusal bozukluk ile ilişkilendirilen bozuklukların çoğu iki grupta sıralanabilirler: Açık bir şekilde gösterilenler, dışsallaştırılmış davranışlar ve gözlemlenmesi daha zor olan davranışlar ise içselleştirilmiş davranışlar olarak gruplanır (Austin ve Sciarra, çev. 2016).

1.7.1 Sorun Davranışlar ve Sınıflandırılması

Achenbach, Edelbroch (1983) ve Merrell (2003), gibi davranış psikopatologları davranış sorunlarını, dışı yönelim (dışsallaştırılmış) davranışları ve içe yönelim (içselleştirilmiş) davranışları olarak iki kategoride incelemişlerdir.

Açık bir şekilde gösterilenler, dışsallaştırılmış davranışlar kategorisinde gözlenmesi daha zor olan davranışlar ise içselleştirilmiş davranışlar kategorisinde yer almaktadır. Duygusal davranış bozukluğu ağırlıklı olarak dışı yönelim olan alt türleri, antisosyal yani dürtüsel, agresif, bozucu, yıkıcı ve toplumun yasalarını kurallarını ya da normlarını ihlal eder şekilde gözlemlenebilen eylemler ya da davranışları içerir. Duygusal davranış bozuklukların temel olarak içselleşmiş olduğu

dolayısıyla hemen görülmeyen alt türleri, depresyon, kaygı bozuklukları ve şizofreni gibi düşünce bozuklukları içerir (Austin ve Sciarra, çev. 2016).

1.7.1.1 Dışa Yönelim (Dışsallaştırılmış) Sorun Davranışları

1.7.1.1.1 Saldırganlık

Saldırganlık, Boxer ve Tisak'ın (2005), tanımlamasına göre diğer canlı veya nesneye yönelik zarar verici ya da rahatsız edici nitelikli davranışlardır (akt. Yıldırım, 2008). Saldırgan çocuklar genellikle geçimsiz, uyumlu ilişkiler kuramayan, kuralları çiğneyen ve duruma uygun olmayan davranışlar sergilerler (Yörükoğlu,1998).

Yapılan araştırmalara göre, kız çocuklara oranla erkek çocuklarda daha çok saldırgan davranışlar görülmektedir. Erkeklerde görülen saldırganlık çoğu zaman fiziksel saldırganlıkken kızlar da görülen saldırganlık çeşidi ise, ilişkisel saldırganlık olarak ifade edilen, başkalarını arkadaş grubundan çıkartmak, dedikodu yapmak ve iftira etmek gibi zarar verici davranışlardır (Kaner, 2007, Liu 2006, akt. Yüksek Usta, 2014).

1.7.1.1.2 Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik

Bu bozukluk ilk kez Dr. Henrich Hoffman tarafından tanımlanmıştır. Fakat Sir George F. Stil tarafından 1902 yılında tekrar vurgulanana kadar hak ettiği ilgiyi görmemiştir (Aysev, 2001).

Biederman (1998), ilk yıllarda sadece çocukluk döneminde görüldüğü düşünülürken son 20-25 yıldır yetişkinlikte de sürdüğü gözlenmektedir. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik çocukluk döneminin en yaygın görülen nörobiyolojik bozukluğudur. Çocuğun gelişimini sosyal, duygusal ve bilişsel alanlarda etkileyen ve ileriki yaş dönemlerinde başka psikiyatrik sorunlara zemin hazırlayan nöropsikiyatrik bir sorundur (akt. Aslan, 2009).

DSM-V de Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik bozukluğunu üç boyutu tanımlanmıştır. Bunlardan birincisi aşırı hareketliliğe dikkat eksikliğinin de eşlik ettiği kombine tiptir. İkincisi yalnızca dikkat eksikliğinin görüldüğü bozukluk türü ve üçüncüsü de yalnızca aşırı hareketliliğin yani hiperaktivitenin görüldüğü davranış türüdür (Easy, 2014, çev. 2016).

Bu bozukluğun tanısı 9 yaşından önce konulmasa da belirtiler tipik olarak çocuk okula başlamadan önce ortaya çıkmaktadır.

Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik olan çocuklar; sürekli hareket halinde olan, huzursuzlukları ve kıpır kıpır olmaları nedeniyle dersi bölme, sıraların üzerine atlama, sonsuza kadar konuşma, başkalarının sözünü kesme, sırasını bekleyememe, ve sessizce oynayamama gibi davranışlar gösterirler. Bu çocuklar aynı zamanda dikkat etmek ve o an uğraştıkları iş veya oyun üzerinde dikkatlerini sürdürmek ile ilgili de zorluk yaşarlar, ayrıntılara önem vermezler ve dikkatsizce hatalar yaparlar. Zayıf organizasyon becerileri; ödevlerin veya başka eşyaların kaybolması, işlerin ve randevuların takip edilmemesiyle sonuçlanır (Easy, çev. 2014).

Anne ve babalar dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliği olan çocukların diğer çocuklara göre daha fazla ağladıklarını, daha çok sinirli olduklarını ve daha az uyduklarını belirtmiştir. Bu çocukların zekâları normal olmasına rağmen okuldaki performansları düşüktür, çünkü odaklanmakta sorun yaşarlar, sessiz oturmakla ilgili sorunları vardır ve aynı zamanda sakar olabilirler, sürekli başka insanlara kırıcı davranışlarda bulunabilirler.

1.7.1.2 İe Yönelim (İçselleştirilmiş) Sorun Davranışları

1.7.1.2.1 Kaygı (Anksiyete)

Kaygı iç ve dış dünyadan kaynaklanan bir tehlike olasılığında ya da kişi tarafından tehlike olarak algılanıp yorumlanan herhangi bir durum karşısında yaşanan yoğun bir endişe halidir. Çocuğın gelişim süreci içerisinde, içinde bulunduğu çevre ve çocuğa sağlanan koşullar onun kaygı düzeyinin de şekillenmesini sağlar. Bu kaygı durumu çocuğın anne babasının, öğretmenlerinin ve arkan guruplarının davranışlarına göre azalıp artabilmektedir.

Kendal ve bazılarına göre (2004), kaygılı olan çocuklar, kaygılarına karşı savunma oluşturmak için sosyal normlara sıkı bir şekilde bağlı olabilir, başkalarını memnun etmek için yetişkin gibi davranabilirler. Bu çocuklar kaygılı olduğunda stresli olabilir ve karşı gelme davranışları sergileyebilirler. Yaygın olarak görülen belirtilerde hiçbir tıbbi nedene bağlı olmadan ortaya çıktığı bilinen baş ağrısı, mide rahatsızlığı, kas ağrıları gibi bedensel yakınmalar ve uyku bozukluklarıdır (akt. Austin ve Sciarra, 2013).

Kaygıda kişi gerilimin nedenini tanımlamakta güçlük çeker. Saf şeklinde kaygı yaygın, nesnesiz, rahatsız edici ve sürekli dir. Açık olarak nedeni belirlenemez ve kontrol edilemez. Başlangıcı ve bitişi belli değildir (Erol ve Öner, 1999).

Temel kaygı belirtileri gösteren hastalara panik bozukluğu, agorafobi, özgül fobi, sosyal kaygı bozukluğu, seçici konuşmazlık, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygısı bozukluğu gibi birincil kaygı bozuklukları tanılarında n bir veya birkaçı konulabilir (Easy, çev.2014).

1.8 Sorun Davranışlara Kuramsal Yaklaşımlar

Ruhsal gelişim sürecini anlamada kullanılabilecek bir bakış açısı olarak ilk kez 1970'lerde Rutter tarafından gündeme gelen gelişimsel psikopatoloji, temelde biyolojik bir bakış açısı içeren yaklaşım, gelişim sürecine genel sistemler kuramı çerçevesinden bakmayı ve patolojik gelişim süreçleri ile normal gelişim süreçlerini birlikte ele almayı amaçlar.

Srofe ve Rutter (1984), yaklaşımlarında psikopatolojiye yönelirken gelişimsel psikolojinin bulgularını kullanır ve gelişimsel sapmaları merkeze almaktadırlar. Bu yaklaşım biyolojik, psikolojik ve psikososyal bakış açılarının çocuk ve ergen gelişimindeki rolünün bütünleştirilmesini içeren bir fırsat sağlar. Bu nedenle de cinsiyet farkları, davranışlardaki süreklilikler ve değişiklikler, risk etmenleri ve koruyucu etmenler, bozukluk ve davranışların gelişimsel açıdan sınıflandırılması ve gelişimsel psikopatoloji modelleri oluşturma, gelişimsel psikopatoloji çalışmaları içindedir. Gelişimsel psikopatolojiye göre, çocuklarda ortaya çıkan sorun davranışları daha iyi anlayabilmek için davranışın biyolojik, psikolojik ve psikososyal açılardan değerlendirilmesi gerekmektedir (akt. Yüksek Usta, 2003).

Bu çalışmada sorun davranışlar psikolojik ve psikososyal açıdan değerlendirilmektedir.

1.9 Davranış Problemlerine Psikolojik Yaklaşım

1.9.1 Davranışsal Yaklaşım

Davranışçı psikologlar, psikanaliz yöntemiyle, öznel yaşantıların incelenmesinin, geçerli bilimsel verilerden yoksun olduğu görüşündedirler. Davranışçılara göre, insan davranışlarının bilimsel ilkeleri, yalnızca doğrudan gözlenebilir davranışların incelenmesiyle anlaşılabilir (Altıntaş ve Gültekin, 2005).

Darvin'in (1859) yayınladığı "Türlerin Orjini" adlı eseri davranışçı kuramın çıkışına etki yapmıştır. Daha sonra davranışçılık 1878 yılında Kuzey Amerika'da, psikolojiyi nesnel bir bilim yapmak isteyen psikolog John Watson'un çalışmalarıyla başlamıştır. Daha sonra Watson'un dikkatini Rus psikolog Ivan Pavlov'un hayvanların öğrenmesiyle ilgili yaptığı çalışmalar çekmiştir. Klasik koşullanmanın çocuk davranışlarına uygun olup olmadığını araştırmaya başladı ve sonucunda uyarıcı-tepki bağına kullanarak çocukların davranışlarının şekilleneceği sonucuna vardı. Ayrıca Watson gelişimi evreler halinde değil yaşla birlikte artan sürekli bir süreç olarak görmüştür (Berk, çev. 2013).

Davranışçılığın bir diğer şekli de 1904'lü yıllarında B.F. Skinner'in edimsel koşullanma kuramıdır. Bu kurama göre davranışın sıklığı yiyecek, ödül, gülümseme, oyuncak gibi pekiştiricilerle artırılabilir, ceza yöntemleriyle de azaltılabilir. Bu kuram eğitimciler tarafından yaygın olarak uygulanan öğrenme prensibi haline geldi. Yaklaşımın odak noktası, davranışçı koşullanma tekniklerinin etkili olması ve geleneksel psikoterapiye uygulanabilir nitelikte bir seçenek oluşturması olarak gösterilmektedir (Corey, çev. 2005).

1960'lı yıllarda ise Albert Bandura, gözleme dayalı öğrenme ile klasik ve edimsel koşullanmayı birleştiren sosyal öğrenme kuramını geliştirmiştir. Bu kuram, taklit ya da gözleme dayalı öğrenme olarak da bilinen, model alarak öğrenmenin gerçekleştiğini savunmaktadır.

1970'lerde bu kuram, eğitim, psikoloji, psikoterapi, psikiyatri ve sosyal hizmetler gibi alanlarda benimsenmeye başlamıştır.

Genel olarak denilebilir ki davranışsal yaklaşım insanlarda gözlenebilen davranışlara odaklanmaktadır. Bu yaklaşım duygu, düşünce, yaşantılara ilişkin anı vb. çevresel kaynaklı uyarınları dahi gözlenebilir özellik taşımadıklarından dolayı

göz önünde bulundurmaz (Aslan, 2009). Bu kuramcılar, insan davranışlarının uygunluğunu değerlendirirken kültürel standartları göz önünde bulundururlar. Örneğin toplum da çok fazla kişiler tarafından gösterilen davranışlar uygun, hoş karşılanmayan ve çoğunluk tarafından gösterilmeyen davranışlar uygun olmayan davranışlar veya sorun davranışlar olarak nitelendirilmektedir. Ortada istenmeyen ve problem olarak yansıyan bir davranış varsa bu öğrenilmiştir ve öğrenilen davranışın yerine istendik başka bir davranışla yer değiştirmenin ortaya atılan teorilerle mümkün olduğunu savunmaktadır.

Çocuklar, buldukları çevre içerisinde doğru davranışların pekiştirildiği ve yanlış davranışların bastırıldığı ortama sahipse ve çevresinde çoğunlukla doğru davranışlar sergileniyorsa normal davranışların miktarı artış gösterecektir (Bilgin Aydın, 2003).

Bu yaklaşıma göre ortaya çıkan sorun davranışların nedenleri; doğru davranışların öğrenilmemiş olması veya sorun davranışın öğrenilmiş olması ve çocuğun kendi kendine baş edemediği stres durumlarıdır (Kotler ve McMahon, 2002).

1.9.2 Davranış Problemlerine Psikososyal Yaklaşım

İnsan davranışları üzerinde biyolojik ve psikolojik faktörler gibi önemli düzeyde etkili diğer bir etmen de psikososyal etmenlerdir. Bronfenbrenner (1979) psikososyal yaklaşımını ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde derinlemesine incelemiştir.

1.9.2.1 Ekolojik Sistemler Kuramı

1960'lı yıllardan sonra medikal model yetersiz bulunmaya başlanmıştır. Bilindiği gibi, medikal model duygusal ve davranışsal sorunları bir ruhsal rahatsızlık olarak kabul etmekte ve içsel yaşantı ve durumları daha ön planda tutmaktadır. Buna

karşın 1960'lı yıllardan sora çevresel etkenlerin, sorunlar üzerindeki etkisinin önemi kavranmaya başlanmış bununla ilgili yaklaşımlar gelişmiştir (Acar ve Acar, 2002).

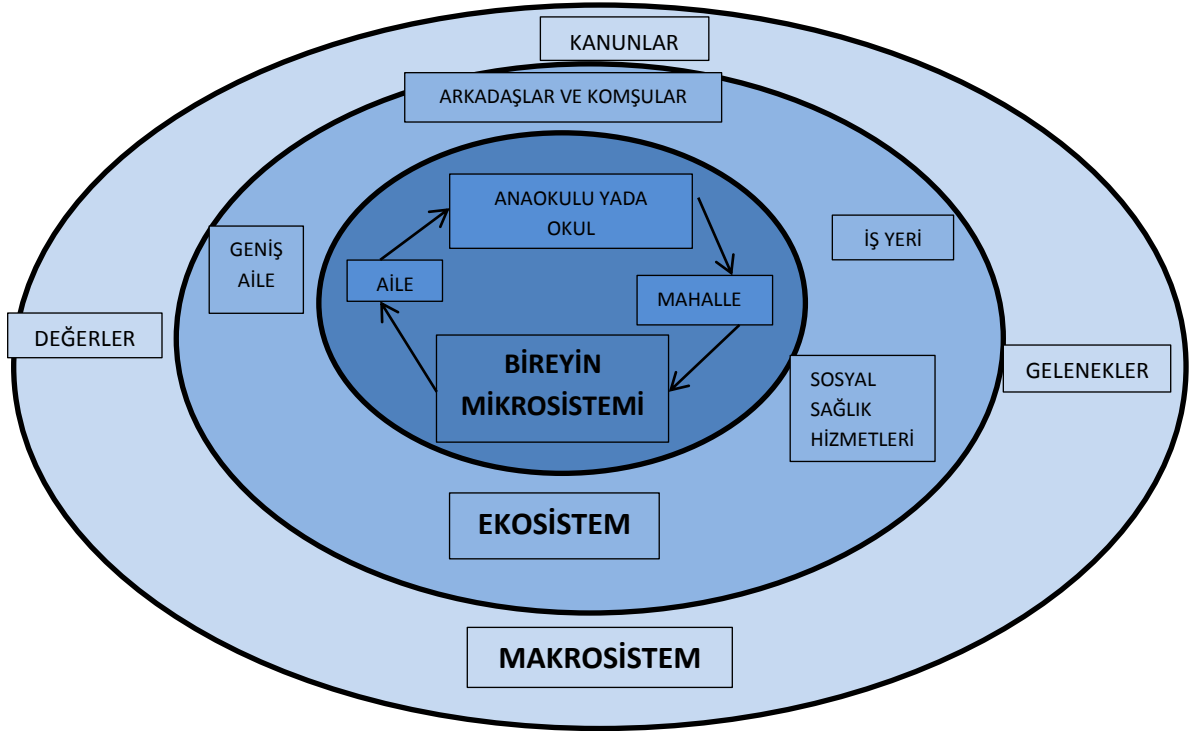
Ekolojik sistemler kuramı; doğa bilimlerinden uyarlanarak insan davranışlarını anlamada kullanılan ekolojik çevre, birbirleriyle bağlantı içinde olan sistemlerden oluşmakta ve bireyin çevresiyle etkileşiminin onun davranış ve gelişiminde çok önemli rol üstlenmektedir. Bu yaklaşımda birey, değişen, yeniden yapılanan ve çevresiyle sürekli etkileşim halinde olan aktif katılımcı olarak görülmektedir (Yüksek Usta, 2014).

1979 yılında Bronfenbrenner tarafından ortaya atılan bu kuram, çocuğun davranışlarını anlamak için yalnız çocuğun incelenmesinin yeterli olamayacağını ve çocuğun tüm çevresiyle birlikte incelenmesi sonucunda çocuk hakkında doğru sonuçlara ulaşılabileceğini savunmaktadır.

Ekolojik sistem, davranışın birden fazla çevre sistemi ile ilgili olduğunu ve bu sistemlerin iç içe geçtiğini, ayrı olarak düşünölemeyeceğini savunmaktadır. Çocuğun davranışına, kendi kişilik yapısı, ailesi, okulu ve yaşadığı mahalle gibi sistemin savunusuna örnek olarak verilebilir.

Turan'a göre (1999), birey yaşadığı çevreden yararlanır ve davranışlarına çevre tarafından anlam verir. Aynı zamanda birey çevredeki değişimlerden de etkilenir. Toplumun ekonomik ve politik yapısı, yasaları ve kuralları da bireyin sosyal çevreye uyumunu etkilemektedir. Sorunlar, birey ile çevre arasındaki uyum dengesinin bozulması sonucunda ortaya çıkar (akt. Danış, 2006)

Bronfenbrenner kuramında sorunlara neden olan faktörler dört farklı düzeyde incelenmektedir. Bunlar: mikro sistem, mezo sistem, ekzo sistem ve makro sistemdir.

Şekil 1: Ekolojik Sistemler Şeması (Berk, çev. 2013).

1.9.2.1.1 Mikrosistem

Çevrenin en içteki katmanı olan mikrosistem çocuğun yakın çevresiyle olan etkinlik ve etkileşimini kapsar. Fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak çocuğa en yakın sistemdir. Çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu anne baba, kardeşler ve büyük nene dedeler gibi yakın akrabalar aile mikro sistemin içinde yer alırken, öğretmen ve akranlar da çocuğun doğrudan sosyal etkileşimde bulunduğu mikro sistemler içinde yer almaktadır (Doğan, 2010).

Bronfenbrenner çocuğun bu düzeydeki gelişimini anlamak için ilişkilerin çift yönlü olduğunu dikkate almanın gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Berk, çev. 2012). Burada yetişkin çocuğun davranışlarını etkilediği gibi çocuğun fiziksel özellikleri ve kişiliği ve kapasitesi yetişkin davranışlarını etkilemektedir. Zamanla bu karşılıklı etkileşim çocukların gelişimi üzerinde olumlu ya da olumsuz kalıcı izler bırakabilir.

1.9.2.1.2 Mezosistem

Bronfenbrenner'in modelindeki ikinci katman mezosistem; ev, okul ve mahalle gibi mikrosistemler arasındaki bağlantıları kapsar. Örneğin; aile ile okul ilişkisi gibi çocuğun gelişimine doğrudan etki yapan etmenlerin birbiriyle olan etkileşimini içerir.

Eamon 2001, Bir mikro sistemdeki yaşantılar diğer mikro sistemdeki etkileşimleri veya eylemleri etkiler (akt. Yüksek Usta, 2014).

1.9.2.1.3 Ekzosistem

Ekzosistem, çocuğu doğrudan kapsamayan, çocukların yakın çevresiyle olan ilişkilerini etkileyen sosyal çevreyi kapsar. Çocuk için, aile ile ailenin iş ortamı arasındaki ilişki ekzosisteme örnek olarak verilebilir. Çocuk, fiziksel olarak ailenin iş yerinde bulunmasa da ailenin aracılığıyla orada yaşanan olumsuz olaylardan etkilenebilir (Swick ve Williams, 2006).

1.9.2.1.4 Makrosistem

Bronfenbrenner'in modelinin en dış katmanı makrosistem kültürel değerleri, kanunları, gelenekleri ve kaynakları kapsar (Berk, çev. 2013). Bu sistem mikro, mezo ve ekzo sistem özelliklerinin her biri ve belirli bir kültür ya da alt kültür, inanç sistemleri, bilgi tabanları, maddi kaynaklar, yaşam tarzları, gelenekler gibi etmenlerin hepsini geniş bir biçimde kapsamaktadır (Eamon, 2001). Bu sistemin kapsamında yer alan çocuğun okulu, sınıf ya da bulunduğu ortamın büyüklüğü ve eğitimcilerin eğitimsel yaklaşımları gibi fiziksel çevre, davranış biçimlerini doğrudan etkilemektedir (Yumuş, 2013) .

1.9.2.2 Kendilik Psikolojisi

Heinz Kohut'un kendilik psikolojisi hakkındaki kuramı çağdaş psikanalitik kuramlardan biridir. Narsisizm kavramını açıklamaya çalışan birçok kuramcı vardır.

Fakat narsisizm kavramını en iyi açıklayan kuramın Kohut'un kuramı olduğu belirtilmektedir (Kohut, çev. 1971).

Kohut'un açıklamaları, narsisizme yeni bir bakış açısı sağlamıştır. Kohut'a kadar, genellikle narsisizm ahlaki bir eksiklik, insanlarda var olan kötü bir özellik olarak görülmekteydi. Kohut'tan sonra narsisizme olumlu yaklaşımlar olmuştur (Kohut, çev.1971).

Kohut bireyde gelişen patolojiyi çevre koşullarına ve ilk çocukluk deneyimlerine bağlamaktadır. Ona göre narsis patoloji, bütün psikopatolojilerin erken eşduyum ilişkilerindeki yetersizliktir (Kohut, çev.1971).

Kohut kuramını iki kez derinlemesine gözden geçirmiştir. ilk eseri olan "kendiliğin çözümlenmesi" ben psikolojisine yakındır. İkinci kuramında ise kendiliği üst düzeyde bir örgütleyici olarak ele almıştır.

Kohut 1977, kendiliği, benlik içinde bulunan kendilik tasarımı, bireyin kendini algılama biçimi ve bireyin kendisiyle ilgili imgeler bütünü şeklinde tanımlamıştır. Kohut daha sonraları ise kendiliği, bir üst örgütlenme, kişiliğin çekirdeği, algıların ve girişimlerin merkezi şeklinde nitelendirmektedir (akt. Özen,1977).

Kendilik nesnelere kendiliğin bir parçası, bir uzantısı olarak algılanan nesnelere dir. Kendilik nesnelere; anne baba, daha geniş anlamıyla da çocuğun yaşamında önem taşıyan, çevresinde bulunan kişilerdir (Özen, 2011).

Bu kuramda çocuğun toplumdan kopuk olursa gelişemeyeceğini, ancak sosyal bir bağlamda var olabildiği için, benliğin de sosyal bir varlık olduğu kabul edilmektedir (Sümer, 1999).

Bu kuram narsistik bozuklukların tedavi edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Bu yüzden bu kuramda bulunan kavramların değerlendirilmesi, klinik alandaki tanı ve tedavilere önemli katkı sağlayacaktır.

Bölüm 2

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çocuklarda sorun davranışlar hakkında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. Erol ve arkadaşları'nın (2014), yaptıkları araştırmada çoklu bilgi kaynakları kullanılarak kurum bakımından sosyal ve ekonomik destekle ailesi yanına döndürülen 6-18 yaşları arasındaki çocukların davranış ve duygusal sorunlarını, koruma altında olmayıp sosyal ve ekonomik destek ile ailesi yanında ve yuva-yurtta büyüyen çocuklarla karşılaştırılmıştır. Araştırmaya toplam 183 çocuk katılmıştır ve veriler anne baba ve bakım veren kişilerden elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda aile yanına gönderilen çocukların sorun davranışlarının diğer iki guruba göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Kaner (2009), yaptığı çalışmada zihin engelli çocukların duygusal ve davranışsal problemlerini, öğretmenlerin ve anne babalarının görüşlerinin tutarlılığını incelemiştir. Veriler 412 kişiden toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmen ve anne baba değerlendirmeleri arasındaki tutarlılığın içe yönelim davranışlardan çok dışa yönelim davranışlarında olduğu tespit edilmiştir.

Uyanık Balat, Şimşek ve Akman. (2008), tarafından yapılan araştırmada, erken yıllarda eğitim alan altı yaş grubu çocukların sorun davranışlarının öğretmen ve aileleri tarafından değerlendirmeleri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir. Araştırmada toplam 121 çocuğun öğretmenlerinden ve annelerinden veri toplanmıştır. Anneler dışsallaştırılmış sorun davranışları erkelerde daha fazla görürken, içselleştirilmiş sorun davranışlarda cinsiyet ayrımı yapmamıştır.

Öğretmenler ise dışsallaştırılmış sorun davranışların erkeklerde daha çok görüldüğü, içselleştirilmiş sorun davranışların ise kızlar da daha çok olduğunu ileri sürmüştür.

Kargı ve Erkan'ın (2004), yapmış olduğu çalışmada Ankara ilinde bulunan ve okul öncesi eğitim alan 3-5 yaş arası çocuklardan 162 erkek 176 kız olmak üzere toplam 338 çocuğun sorun davranışları incelenmiştir. Araştırmada çocukların annelerinden ve öğretmenlerinden veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda, anneler kızlarda içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorun davranışların erkeklerden daha fazla olduğunu bildirmişlerdir. Öğretmenler ise dışsallaştırılmış sorun davranışların kızlarda daha çok olduğunu bildirmiştir.

Yüksek Usta (2014), tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönem çocuklarında görülen sorun davranışlar anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkileri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan 7 resmi ve özel anaokuluna devam eden 48-60 aylık 252 çocuğun anne ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, çocuklar anneleriyle ve öğretmenleriyle çatışmalı ilişki yaşadıkça içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorun davranışlarında artış, yakın ilişkiler artıkça da içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorun davranışlarında azalma görülmektedir.

Akman ve arkadaşları (2011), tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları sorun davranışlar incelenmiştir. Araştırmada 110 öğretmenden veri toplanmıştır. Öğretmenler sınıflarında en çok saldırganlık (dışsallaştırılmış sorun davranış) davranışıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebinin de çocukların anne ve babalarının tutumlarından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Özbey (2012), yaptığı araştırmada, 6 yaş grubu okul öncesi çocukların gösterdikleri sorun davranışlar ile anne-babaların uyumları ve sosyal destek

hizmetleri ile aralarındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmayı Ankara ilinde resmi ilkokullara bağlı 89 çocuk ile 89 aile grubu olmak üzere 178 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda çocukların sorun davranışlarıyla anne-babaların sosyal destek sistemleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukların göstermiş oldukları dışsallaştırılmış sorun davranışlar ile anne babaların evlilik uyumları arasında da negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukların sorun davranışları anne babaların evlenme biçimi, aile biçimi ve evlilik süresine göre değişiklik göstermemektedir.

Dursun (2010), yaptığı araştırmada, anne baba tutumlarının çocuklardaki sorun davranışlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemi Burdur ilindeki okul öncesi eğitim alan 5-6 yaşlar arasında 233 çocuğun anne ve babaları oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, genç anne babaların aşırı koruyucu ve sert disiplin tutumlarına sahip oldukları, anne babaların eğitimi yükseldikçe aile içi geçimsizliğin azaldığı ve sıkı disiplin-aşırı kontrolün azaldığı ortaya çıkmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin daha olumsuz tutumlara sahip oldukları ve anne babaların çalışmayanların çalışanlara göre daha disiplinli ve tutucu olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, anne ve babaların yaşı arttıkça çocuklardaki kaygının da arttığını ve okul öncesi dönem çocukların sorun davranışları ile anne baba tutumları arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Seven (2006), yaptığı araştırmada altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyi ile bağlanma durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmayı 56 erkek 54 kız olmak üzere toplam 110 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda çocukların bağlanma güvenliğiyle sosyal becerileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Terzi (2009), yaptığı araştırmada anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların gösterdikleri sorunlu davranışları öğretmen görüşlerine göre incelemiştir.

Araştırmada 51 ğretmen ve 642 ocuk ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda 5 yaşındaki çocuklar 6 yaş grubundaki çocuklara göre daha çok isyankar ve kaygılı davranışlar göstermektedir. Cinsiyete göre bakıldığında ise erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla isyankar, kız çocukların da erkek çocuklara göre daha uyumlu olduğu belirlenmiştir.

Melonic D. Bertino, Gabrielle Connell ve Anolrev J. Levis'in (2012), yaptıkları araştırmada okul öncesi dönem çocuklarındaki içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış sorun davranışları ile anne babaların kişilik desenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Sınır kişilik bozukluğu sorunu yaşayan anne babaların çocuklarında ve ergenlerde dışsallaştırılmış sorun davranış görülürken, içselleştirilmiş davranışlar ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kerr, Lopez, Olson ve Sameroff (2004), yaptıkları araştırmada okul öncesi eğitimi alan çocukların sorun davranışları ile anne babaların disiplin yöntemleri arasında ilişki olup olmadığını incelemişlerdir. Çalışmada 3.5 yaş grubu okul öncesi eğitimi alan toplam 238 ocuk yer almıştır. Araştırmanın sonucunda anne babanın disiplin yöntemleriyle çocukların gösterdikleri sorun davranışlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cezanın az olduğu ve anne babanın çocuğa karşı ilgili olduğu ailelerde çocukların daha az sorun davranış gösterdikleri bulunmuştur.

O'Connor ve arkadaşlarının (2010), yaptıkları çalışmada, ilkokul çocuklarının öğretmenleriyle ilişki kalitesi ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma kapsamında 1364 ocuk incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda içselleştirilmiş davranış sorunlarıyla ğretmen ocuk ilişkisi arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur.

Bölüm 3

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, nicel bir çalışma olup, yöntem olarak tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir.

Nicel araştırmalarda olayları anlama ve açıklama çabasının temelinde araştırmacıları yönlendiren bir bakış açısı vardır. Bu bakış açısı, gerçekliği araştırmacıdan bağımsız gören, kendi dışında olan gerçeğin de nesnel olarak gözlenip, ölçülüp analiz edilebileceğini kabul eden pozitivist bir görüştür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel. 2014) .

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2004).

İnsan davranışlarının tanımlanması ve incelenmesi hem bireysel hem de sosyal ilişkiler çerçevesinde gerçekleştiğinden, bu süreç oldukça karmaşıktır. Söz konusu karmaşıklık çalışmada, ilişkisel tarama modelinin seçilmesinin esaslı sebebidir. Bu model, ilişkileri daha basit düzeyde belirleyerek, süreci daha anlaşılabilir hale getirir.

3.2 Örneklem

Bu çalışmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Kuzey Kıbrıs'ta Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocukların, anne babaları ve öğretmenleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Kuzey Kıbrıs'ta İskele, Gazi Mağusa, Lefkoşa, Girne ve Güzelyurt olmak üzere 5 ilçede bulunan resmi okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmekte olan 36-72 aylık 426 çocuğun anne babaları ve bu çocukların (39 öğretmen) öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini seçkisiz (rastgele) örneklem yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Seçkisiz örneklem yönteminin kullanılmasındaki amaç, araştırmaya katılacak öğrencilerin öğretmenleri tarafından seçilme şanslarının eşit olmasıdır.

3.2.1 Örneklemin Özellikleri

Çalışmanın örneklemini 36-72 aylık 426 çocuğun anne baba ve öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler gönüllü olarak katkı sağlamışlardır. Araştırmaya katılan 426 anne babanın ve 39 öğretmenin demografik özellikleri Tablo 1-9 da verilmiştir.

Öğretmenler, Kuzey Kıbrıs'ın İskele, Gazi Mağusa, Lefkoşa, Girne ve Güzelyurt ilçelerindeki resmi anaokulu ve anasınıflarında görev yapmaktadırlar. Çalışmada Kuzey Kıbrıs'ın tüm ilçelerinden veri elde edilmiştir.

Tablo 1: Araştırma kapsamında yer alan çocukların okullara göre dağılımları

İlçe	Okul	N	%
İskele	İskele Maarif Anaokulu	51	11.08
	İskele B.Y. Anakucağı	37	8.06
Gazimağusa	Şht. Özdemir Anaokulu	34	7.9
	Alasya Vakıf Anaokulu	24	5.6
Lefkoşa	S.O.S Çocuk Köyü	9	2.1
	Yeni Cami Anaokulu	76	17.6
Girne	Girne Maarif Anaokulu	53	12.3
	Lapta Anaokulu	55	12.7
Gazimağusa	Serhatköy İlkokulu	16	3.7
	Yeşilyurt İlkokulu	8	1.9
Toplam	Atatürk Maarif Anaokulu	63	14.6
		426	100.0

Tablo 1’den de anlaşılacağı üzere, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin % 19.14 İskele, % 13.5 Gazi Mağusa, %19.7 Lefkoşa, % 25 Girne, % 20.2 Güzelyurt ilçelerine göre dağılım göstermektedir.

3.2.2 Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler

3.2.2.1 Anne babalarla İlgili Demografik Bilgiler

Tablo 2: Anne babaların ölçme araçlarına bilgi verme durumlarına göre dağılımları

Katılımcı	N	%
Anne	321	74,3
Baba	81	18,8
Anne Baba	24	5,6
Toplam	426	100,0

Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere, ölçek, % 74,3 anne tarafından, % 18.8 baba tarafından, % 5.6 anne baba tarafından doldurulmuştur.

Tablo 3: Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	N	%
İlkokul Mezunu	134	13.9
Lise Mezunu	166	17.3
Yüksekl Öğrenim	126	44.3
Toplam	426	100.0

Tablo 3'den de anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan babaların %13.9'u ilkokul mezunu, %17.3'ü lise mezunu, %13.1'i yüksek öğrenim mezunudur.

Tablo 4: Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	N	%
İlkokul Mezunu	134	31.5
Lise Mezunu	154	36.2
Yüksekl Öğrenim	138	32.4
Toplam	426	100.0

Tablo 4'den de anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan annelerin %31.5'i ilkokul mezunu, %36.2'si lise mezunu, %32.4'ü yüksek öğrenim mezunudur.

3.2.2.2 Öğretmenlerle İlgili Demografik Bilgiler

Tablo 5: Öğretmenlerin meslek hizmet süresine göre dağılımları

Mesleki Hizmet Süresi	N	%
1-5 yıl	104	24,4
6-10 yıl	92	21,6
11-15 yıl	49	11,5
16-20 yıl	78	18,3
21 yıl ve fazlası	103	24,2
Toplam	426	100.0

Tablo 5’den de anlaşılacağı üzere, öğretmenlerin % 24.4’ünün 1-5 yıl, %21.6’sının 6-10 yıl, %11.5’inin 11-15 yıl, %18.3’ünün 16-20 yıl, %24.2’sinin ise 21 yıl ve daha üzeri öğretmenlik mesleğinde tecrübeli olduğu görülmektedir.

3.2.2.3 Çocuklar ile İlgili Demografik Bilgiler

Tablo 6: Çocukların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kız	214	49.5
Erkek	212	49.1
Toplam	426	100.0

Tablo 6’den de anlaşılacağı üzere, araştırma kapsamında olan çocukların %49.5’i kız, %49.1’i erkektir.

Tablo 7: Çocukların Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	N	%
3.5-5 yaş	96	22.5
5-6.5 yaş	330	77.5
Toplam	426	100.0

Tablo 7’den de anlaşılacağı üzere, çocukların % 22.5’i 3.5-5 yaş, %77.5’inin 5-6 yaşındadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

36-72 aylık çocukların gösterdikleri davranış sorunlarını değerlendirmek amacı ile, LaFreniere ve Dumas (1996), tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu (2010), tarafından uyarlanan Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1 Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği-30 {SYDD-30} (Social Competence and Behavior Evaluation-30 Scale {SCBE-30})

Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği, okul öncesi dönem çocukların davranış bozuklukları ile sosyal beceri eksikliğini tespit etmek amacı ile 1996 yılında LaFreniere ve Dumas tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 2010 yılında ise Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve geçerlik-güvenirlilik çalışmaları yapılmıştır.

SYDD-30 ölçeği, her biri 10 madde içeren 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlardan ilki Sosyal Yetkinlik (SY) alt boyutu, çocukların akranlarıyla aralarındaki işbirliği ve anlaşmazlıklara çözüm bulmaları şeklindeki olumlu özellikleri ölçmektedir. İkinci alt boyut olan Kızgınlık-Saldırganlık (KS) alt boyutu, karşı gelme ve uyumsuz akran ilişkileri ve saldırganlık gibi dışsallaştırılmış sorun davranışları ölçmektedir. Son alt boyutu olan anksiyete-içe dönüklük (Aİ) alt boyutu ise, çocukların üzgün, depresif duygu durumlarını ve grup içinde çekingenlik göstermek gibi içselleştirilmiş sorun davranışların belirtilerini değerlendirir (Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu,2010).

4'lü likert tipinde olan ölçekte, (1.Hiçbir zaman, 2. Bazen, 3. Sık sık, 4. Her zaman) dışa yönelim sorun davranışlar alt boyutunda 10 madde, içe yönelim sorun davranışlar alt boyutunda 10 madde ve sosyal yetkinlik alt boyutunda 10 madde olmak üzere toplam 30 madde bulunmaktadır. Ölçek anne baba ve öğretmen tarafından doldurulabilmektedir.

Ölçeğin psikometrik özellikleri Brezilya, Çin, Japonya, Rusya, Avusturya ve İtalya gibi birçok ülkede derinlemesine incelenmiştir. Farklı ülkelerdeki uyarlama çalışmalarında, alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları .80 ve üstünde bulunmuştur. Ölçeğin 2 hafta ve 6 ay ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirlik katsayıları sırasıyla

.78 ile .86 ve .59 ile.70 arasında bulunmuştur. Yapılan ölçümler sonucunda SYDD-30 ölçeğinin kısa fakat kapsamlı, geçerli ve güvenilir bir tarama olduğunu ortaya konulmuştur (Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu, 2010).

Türkiye`de Çorapçı, Aksan, Yalçın ve Yağmurlu'nun (2010), yapmış olduğu çalışma sonucunda da Sosyal Yetkinlik (SY), Kızgınlık-Saldırganlık (KS) ve Anksiyete-İçe dönüklük (Aİ) alt boyutlar için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırası ile .88, .87, ve .84 olarak tespit edilmiştir.

3.3.2 Anne Baba ve Öğretmen Demografik Bilgi Formu

Anne babalara ve öğretmenlere ilişkin, demografik bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından geliştirilen “demografik bilgi formu” kullanılmıştır.

Öğretmen ve anne baba demografik bilgi formunda çocukların sosyal beceri düzeylerine ve çocukların sorun davranış göstermesine ilişkili olabilecek; çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, anne babanın KKTC`de yaşama süresi, anne babanın medeni dururmu, anne babanın eğitimi, öğretmenin en son mezun olduğu okul, öğretmenin mesleki hizmet süresi, gibi çocuğun sorun davranış göstermesine ilişkin olabilecek değişkenler ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.3.3 İşlem

Devlete bağlı anaokullarında ve kreşlerde yapılacak uygulamalarla ilgili gerekli izinler Kuzey Kıbrıs'ta Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, sosyal hizmetler dairesi ve ilköğretim dairesinden alınmıştır. İzin alınan okullara gidilip öğretmenlerle görüşülerek araştırmaya katılacak olan gönüllü öğretmenler belirlenmiştir. Gönüllü öğretmenler de çocukların anne babalarıyla konuşarak onların da araştırmaya destek vermelerini sağlamışlardır. Gönüllü olan öğretmenler çocukları yakın takip eden ve gözlemleyen öğretmenler olmuştur. Öğretmenlere ve ailelere Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği aynı zaman diliminde uygulanmıştır. Ölçekler

dağıtıldıktan sonra, öğretmenlerin geri dönüşlerine göre ölçekler toplanmıştır. (11 okulda bulunan 39 öğretmene ve 426 çocuğa ölçek uygulanmıştır). Toplanan veriler SPSS 18.00 paket istatistik programı ile analiz edilmiştir.

3.3.4 SYDD-30 Ölçeğinin Faktör Analizi

SYDD-30 Ölçeğinin faktör yapısı açıklayıcı (exploratory) faktör analizi (AFA) ile incelenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi, değişkenler arasındaki ilişkilere dayalı olarak faktör yapısını keşfetmeyi amaçlar (Gülbahar ve Büyüköztürk, 2008).

Örnekleme sayısının yeterliliğinin belirlenmesi için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) istatistiğinden yararlanılmış, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini belirlemede de Bartlett testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda çıkan değerler Tablo.30'da yer almaktadır.

Örnekleme yeterliliği ölçütü olarak bilinen Kaiser-Meyer (KMO), gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünün karşılaştırıldığı bir testtir (Yüksek Usta, 2014).

Kaiser-Meyer (KMO) değerinin yüksek olması ölçekteki her bir değişkenin diğer değişkenler tarafından iyi şekilde tahmin edileceği anlamına gelir. Kaiser-Meyer'de bulunan değer 1'e yaklaştıkça mükemmel olduğu kabul edilirken, değer .50'nin altında ise kabul edilemez. Kaiser-Meyer değeri .90'lar da mükemmel, .80'ler de çok iyi, .70'ler de ve .60'lar da orta olarak kabul edilmektedir.

Tablo 8: KMO ve Bartlett testi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.925
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	8953.253
	df	435
	Sig.	.000

Yapılan analizlerde Kaiser-Meyer değeri KMO =.897; Bartlett's değeri de B =7534,035 istatistiksel olarak $p<.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar testi oluşturan maddelerin faktör analizine uygun olduğunu ve ölçülen özelliği karşılayabilir nitelikte örneklemin seçildiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada mükemmele yakın bir değer elde edilmiştir.

Tablo 9: Faktör analizi sonrası dönüştürülmüş bileşenler matrisi (Rotated Component Matrix)

	Component		
	1	2	3
m17	,738		
m22	,732		
m13	,642		
m15	,624		
m2	,580		
m20	,577		
m6	,547		
m27	,542		
m30	,511		
m11	,498		-,353
m16	-,386	,380	
m5		,740	
m4		,712	
m3		,688	
m29		,644	
m10		,632	
m25		,560	
m24		,502	
m28	-,302	,494	
m18	-,317	,471	
m7			,697
m12			,675
m9			,668
m21	-,337		,586
m14			,570
m23			,560
m8			,538
m26		,338	,452
m19			,373
m1			,352

Tablo 9’u incelediğimizde her bir maddenin hangi faktör altında en yüksek değere sahip olduğu görülmektedir. “SYDD-30” ölçeği 3 alt boyuttan oluşmaktadır.

Tablo 9 incelendiğinde maddelerle alt boyutların örtüştüğü görülmektedir.

Tablo 10: Faktör analizi sonucunda belirlenen alt boyutlar ve bu boyutlarda yük alan maddelerin dağılımları

Alt boyut	Madde sayısı	Madde numaraları
1	10 madde	m17, m22, m13, m15, m2, m20, m6, m27, m30, m11
2	10 madde	m7, m12, m9, 21m, m14, m23 , m8, m26, m19, m1
3	9 madde	m5, m4, m3, m29, m10, m25,m24, m28, m18
Birden fazla yük alan faktörler	6 madde	m11, m16, m28, m18, m21, m26
Çıkarılan maddeler	1	m16

Tablo 10’da görüldüğü gibi (faktör yüklerine göre sıraları) 17, 22, 13, 15, 2, 20, 6, 27, 30, 11maddeleri birinci alt boyut; 7, 12, 9, 21, 14, 23, 8, 26, 19, 1 maddeleri ikinci alt boyut; 5, 4, 3, 29, 10, 25, 24, 28, 18 maddeleri de üçüncü alt boyut içerisinde yer almıştır. 11, 16, 28, 18, 21, 26 maddelerin birden fazla faktörden yük aldıkları görülse de tablo incelendiğinde aradaki fark görülmektedir. Yani sayı dağılımları kendi alt boyutlarında daha büyük değer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda, ölçekten 16. soruyu çıkarılmıştır. Bunun sebebi aradaki değer 10 dan büyük olmaması ve her iki faktör altında da yük aldığından madde 16 ölçeği kapsamına alınmamıştır. Tablo incelendiğinde .386 2. faktörde ve .380 1. faktörde aradaki farkın .10’dan küçük olduğu görülmektedir.

Tablo 11: SYDD - 30 cronbach alpha güvenilirlik katsayıları

Kaygı - Geriçekilme: (Madde 10)	.831
Sosyal Yetkinlik: (Madde 10)	.898
Öfke - Agresyon : (Madde 9)	.832

Ölçeğin güvenilirliğini belirten Cronbach Alpha katsayısı; 0, 0 ile 0,40 arası ise ölçek güvenilir değildir, 0,40 ile 0,60 arasında ise ölçek düşük güvenilirliktedir, 0,60 ile 0,80 arasında ise ölçek oldukça güvenilir, 0,80 ve 1,00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilir şekilde tanımlanmaktadır. Analizler sonucunda çıkan güvenilirlik sırası ile Sosyal Yetkinlik, Kaygı-Geri çekilme, Öfke - Agresyon (SY, KG ve ÖA) .89, .83, ve .83 olarak bulunmuştur. Bu değerler, yüksek düzeyde güvenilirliği ifade etmektedir.

Bölüm 4

BULGULAR

Tablo 12: Anne babaya göre çocukların cinsiyeti ile öfke sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t - testi sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Öfke	Kız	214	1,9844	0,5107	0.409	0.683
	Erkek	212	1,9649	0,4751		
SY	Kız	214	2,9696	0,5281	0.301	0.763
	Erkek	212	2,9538	0,5574		
Kaygı	Kız	214	1,679	0,4191	0.039	0.969
	Erkek	212	1,6774	0,4372		

Tablo 12 incelendiğinde, çocukların gösterdikleri sorun davranışların anne babalara göre çocuğun cinsiyeti açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacı ile yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, öfke (saldırganlık) davranışları alt boyutunda aldıkları puanların ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark görülmemektedir. $t=,409$, $p> .05$. Erkek çocuklarla ($\bar{X}=1,9649$), kız çocukların ($\bar{X}=1,9844$) öfke davranışlarında puan ortalamalarına bakıldığında arada fark olmadığı görülmektedir.

Çocukların sosyal yetkinlik davranışları alt boyutunda aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. ($t=,301$, $p > .05$). Kız çocukların ortalama puanları ($\bar{X}=2,9696$), ile erkek çocukların ortalama puanları ($\bar{X}=2,9538$) arasında anlamlı bir fark yoktur.

Çocukların kaygı davranışları alt boyutunda aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. ($t=,039$, $p> .05$). Kız çocukların ortalama

puanları ($\bar{X}=1,6790$), ile erkek çocukların ortalama puanları ($\bar{X}= 1,6774$) arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 13: Öğretmenlere göre çocukların cinsiyetleri ile öfke sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t - testi sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	X	SS	t	p
Öfke	Kız	214	3,1248	,66980	1,747	,081
	Erkek	210	3,0057	,73280	1,745	,082
SY	Kız	214	1,5687	,49552	-,533	,594
	Erkek	211	1,5948	,51411	-,533	,595
Kaygı	Kız	214	1,5644	,53778	-,973	,331
	Erkek	211	1,6130	,49040	-,973	,331

Tablo 13 incelendiğinde, öğretmenlerden alınan verilere göre, öfke, sosyal yetkinlik, ve kaygı alt boyutlarının çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 14: Öğretmenlere göre çocukların yaşı ve öfke sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t-testi sonuçları

Faktör	Yaş	N	\bar{X}	SS	t	p
Öfke	3.5-5	96	2,6792	,62017	6,406	,000
	5-6.5	328	3,1790	,68671	6,774	,000
SY	3.5-5	96	1,6781	,44773	2,139	,033
	5-6.5	329	1,5535	,51702	2,314	,022
Kaygı	3.5-5	96	1,7824	,52511	4,280	,000
	5-6.5	329	1,5319	,49846	4,159	,000

*p< 0.05

Tablo 14 incelendiğinde öğretmenlerden alınan verilere göre, öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının, çocukların yaşına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır. Bu test sonucunda, öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlere göre 5-6.5 yaş aralığındaki çocuklar, 3.5-5 yaş arasındaki çocuklara göre daha yüksek düzeyde öfkeli davranışlar gösterirken, sosyal yetkinlik te ise öğretmenler 3.5-5 yaş arası çocukların daha çok sosyal yetkinliğine ulaştığını düşünmektedir. Kaygı davranışlarında ise 3.5-5 yaş arasındaki çocukların daha yüksek düzeyde kaygılı davranışlar gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 15: Anne babaya göre çocukların yaşları ve öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t-testi sonuçları

Faktör	Yaş	N	\bar{X}	SS	t	P
Öfke	3.5-5	96	2,0035	,49728	,649	,516
	5-6.5	330	1,9663	,49196	,646	,519
SY	3.5-5	96	2,8938	,54941	-1,397	,163
	5-6.5	330	2,9815	,53944	-1,383	,169
Kaygı	3.5-5	96	1,5813	,35043	-2,539	,011
	5-6.5	330	1,7064	,44420	-2,888	,004

*p<.05

Tablo 15 incelendiğinde, 3.5-5 ile 5-6.5 yaş çocukların anne- babalara göre öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının t-testi sonuçları görülmektedir. Öfke boyutunda 3.5-5 (t = , 649, p>.05) ile 5-6.5 (t=,519, p>.05) yaşındaki çocukların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. 3.5 -5 yaş arası ortalama puanları (\bar{X} =2,0035) , 5-6.5 yaş ortalama puanları (\bar{X} =1,9663). Yani 3.5-5 ile 5-6 yaş arası çocuklar öfke davranışları bakımından anne baba görüşlerine göre farklılaşmamaktadırlar.

Sosyal yetkinlik alt boyutunda da aynı şekilde 3.5-5 (t = -1,397, p>.05) ile 5-6.5 (t=-1,383, p>.05) yaş çocuklarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.3.5-5 yaş arası ortalama puanları (\bar{X} =2,8938), 5-6.5 yaş ortalama puanları (\bar{X} =2,9815) 3.5-5 ile 5-6 yaş arası çocuklar sosyal yetkinlik davranışları bakımından farklılaşmamaktadır.

Kaygı alt boyutunda ise 3.5-5 ile 5-6.5 yaş arasındaki çocukların kaygıları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. 5-6.5 yaş aralığındaki çocukların kaygı puanları daha yüksektir.

Tablo 16: Anne baba eğitim düzeyleri betimsel istatistik tablosu

Öfke				
AED	BED	\bar{X}	SS	N
İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu	1,9752	0,5839	94
	Lise Mezunu	2,0536	0,57782	29
	Yüksek Öğrenim	1,899	0,47259	11
	Toplam	1,9859	0,57201	134
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	1,9928	0,62653	31
	Lise Mezunu	1,916	0,46289	90
	Yüksek Öğrenim	1,9091	0,37211	33
	Toplam	1,93	0,48122	154
Yüksek Öğrenim	İlkokul Mezunu	2,1605	0,4343	9
	Lise Mezunu	1,974	0,44997	47
	Yüksek Öğrenim	2,0203	0,39511	82
	Toplam	2,0137	0,41627	138
Toplam	İlkokul Mezunu	1,9917	0,58345	134
	Lise Mezunu	1,9565	0,48095	166
	Yüksek Öğrenim	1,9806	0,3968	126
	Toplam	1,9747	0,49282	426

SY				
AED	BED	\bar{X}	SS	N
İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu	2,9415	0,56842	94
	Lise Mezunu	3,0000	0,55356	29
	Yüksek Öğrenim	3,2818	0,37635	11
	Toplam	2,9821	0,55655	134
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	2,7516	0,54275	31
	Lise Mezunu	2,8711	0,54283	90
	Yüksek Öğrenim	3,0485	0,70273	33
	Toplam	2,8851	0,58475	154
Yüksek Öğrenim	İlkokul Mezunu	3,1889	0,35862	9
	Lise Mezunu	2,9936	0,52519	47
	Yüksek Öğrenim	3,0293	0,44319	82
	Toplam	3,0275	0,46729	138
Toplam	İlkokul Mezunu	2,9142	0,55848	134
	Lise Mezunu	2,9283	0,54013	166
	Yüksek Öğrenim	3,0563	0,51961	126
	Toplam	2,9617	0,5423	426

Kaygı				
AED	BED	\bar{X}	SS	N
İlkokul Mezunu	İlkokul Mezunu	1,7702	0,46021	94
	Lise Mezunu	1,7379	0,37265	29
	Yüksek Öğrenim	1,8091	0,39863	11
	Toplam	1,7664	0,43545	134
Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	1,629	0,41004	31
	Lise Mezunu	1,6733	0,44312	90
	Yüksek Öğrenim	1,5515	0,36325	33
	Toplam	1,6383	0,42089	154
Yüksek Öğrenim	İlkokul Mezunu	1,8222	0,54263	9
	Lise Mezunu	1,7106	0,45551	47
	Yüksek Öğrenim	1,5744	0,37046	82
	Toplam	1,637	0,41769	138
Toplam	İlkokul Mezunu	1,741	0,45574	134
	Lise Mezunu	1,6952	0,43356	166
	Yüksek Öğrenim	1,5889	0,37443	126
	Toplam	1,6782	0,42771	426

Tablo 17: Annelerin eğitim düzeylerine göre, öfke alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Öfke	İlkokul Mezunu	0,522	2	0,261	1,07	0,344
	Lize Mezunu					
	Yüksek Öğrenim					

Annelerin eğitim düzeyleri ile çocukların öfke davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Tablo 18: Annelerin eğitim düzeylerine göre sosyal yetkinlik alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
SY Ortalama	İlkokul Mezunu	1,354	2	0,677	2,335	0,098
	Lize Mezunu					
	Yüksek Öğrenim					

Araştırma kapsamına alınan anneler ile çocukların sosyal yetkinlik davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P > 0.05$).

Tablo 19: Annelerin eğitim düzeylerine göre kaygı alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Kaygı	İlkokul Mezunu	0,761	2	0,38	2,123	0,121
	Lize Mezunu					
	Yüksek Öğrenim					

Araştırma kapsamına alınan anneler ile çocukların kaygı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 20: Babaların eğitim düzeylerine göre öfke alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Öfke	0,086	2	0,043	0,176	0,839

Araştırma kapsamına alınan babalar ile çocukların gösterdikleri öfke davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 21: Babaların eğitim düzeylerine göre, sosyal yetkinlik alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
SY Ortalama	1,412	2	0,706	2,435	0,089

Araştırma kapsamında incelenen babaların ile çocukların sosyal yetkinlik davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 22: Babaların eğitim düzeylerine göre, kaygı alt boyutunun tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Kaygı	İlkokul Mezunu	0,82	2	0,41	2,289	0,103
	Lize Mezunu					
	Yüksek Öğrenim					

Araştırma kapsamında incelenen babaların ile çocukların kaygı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 23: Öğretmenlerin mesleki deneyimine göre, öfke sosyal yetkinlik ve kaygı puanlarının betimsel istatistik tablosu

	Meslek Yılı	\bar{X}	SS	N
Öfke	1-5 yıl	2,9413	0,66706	104
	6-10 yıl	3,2304	0,76313	92
	11-15 yıl	2,9667	0,66183	48
	16-20 yıl	3,2513	0,7234	78
	21 yıl ve üstü	2,949	0,63663	102
	Toplam		3,0658	0,70341
SY	1-5 yıl	1,6087	0,51673	104
	6-10 yıl	1,3935	0,39274	92
	11-15 yıl	1,6146	0,48641	48
	16-20 yıl	1,5897	0,56098	78
	21 yıl ve üstü	1,7039	0,50775	102
	Toplam		1,5821	0,50493
Kaygı	1-5 yıl	1,6271	0,57598	104
	6-10 yıl	1,5797	0,55343	92
	11-15 yıl	1,7014	0,56431	48
	16-20 yıl	1,594	0,47237	78
	21 yıl ve üstü	1,4978	0,40433	102
	Toplam		1,5881	0,51529

Tablo 24: Öğretmenlerin mesleki deneyimine göre öfke-sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutlarının MANOVA sonuçları

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Öfke	1-5 yıl					
	6-10 yıl					
	11-15 yıl	8,651	4	2,163	4,516	,001
	16-20 yıl					
	21 yıl ve daha fazlası					
SY	1-5 yıl					
	6-10 yıl					
	11-15 yıl	4,915	4	1,229	5,002	,001
	16-20 yıl					
	21 yıl ve daha fazlası					
Kaygı	1-5 yıl					
	6-10 yıl					
	11-15 yıl	1,615	4	,404	1,528	,193
	16-20 yıl					
	21 yıl ve daha fazlası					

*p<.05

Öğretmenlerin mesleki hizmet süreleri ile çocukların öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı davranışlarında arasındaki ilişki incelendiğinde öğretmenlerin mesleki hizmet süresi ile çocukların öfke davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

16-20 yıl ile 6-10 yıl öğretmenlik yapan öğretmenler 1-5 yıl ile 11- 15 yıl öğretmenlik yapanlara göre çocukları daha yüksek düzeyde öfkeli olarak değerlendirmektedirler.

Diğer alt boyut olan sosyal yetkinlik ile öğretmenlerin hizmet süresi arasında yine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. 21 yıl ve üstü, 1-5 yıl ve 11-15 yıl öğretmenlik yapanlar çocukları daha yüksek düzeyde sosyal olarak değerlendirmektedirler.

Son alt boyut olan kaygı boyutunda, öğretmenlerin meslek süreleri ile çocukların kaygı davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 25: SYDD-30 ölçeği t-testi sonuçlar

Anne Baba-Öğretmen	N	X	SS	t	p	
m1	1	426	2,2183	1,16488	5,564	,000 *
	2	426	1,8169	0,92764	5,564	0
m2	1	426	2,9883	0,93675	0,47	0,638
	2	426	2,9577	0,957	0,47	0,638
m3	1	426	2,493	0,90811	10,946	,000*
	2	426	1,8427	0,82385	10,946	0
m4	1	426	2,6808	0,93126	14,05	,000*
	2	426	1,8216	0,85191	14,05	0
m5	1	426	2,0939	0,9026	10,647	,000*
	2	426	1,493	0,73641	10,647	0
m6	1	426	2,6643	0,97859	-6,816	,000*
	2	426	3,1221	0,98178	-6,816	0

m7	1	426	1,8991	0,88472	2,529	0,012
	2	426	1,7488	0,8487	2,529	0,012
m8	1	426	1,3568	0,60927	0,271	0,787
	2	426	1,3451	0,65489	0,271	0,787
m9	1	426	1,5	0,71702	1,71	0,088
	2	426	1,4178	0,68535	1,71	0,088
m10	1	426	1,7817	0,82988	8,367	,000*
	2	426	1,3451	0,68647	8,367	0
m11	1	426	2,9577	1,19925	-2,012	0,045
	2	426	3,1103	1,00565	-2,012	0,045
m12	1	426	1,4977	0,8124	-1,12	0,263
	2	426	1,5587	0,77768	-1,12	0,263
m13	1	426	2,6831	0,94585	-1,195	0,232
	2	426	2,7629	1,00241	-1,195	0,232
m14	1	426	1,6197	0,81225	-0,171	0,864
	2	426	1,6291	0,79023	-0,171	0,864
m15	1	426	2,7136	0,95185	-2,07	0,039
	2	426	2,8498	0,96818	-2,07	0,039

*p<.05

Tablo 25’de SYDD-30 ölçeğinde yer alan soruların t testi sonuçları yer almaktadır. Anne baba ve öğretmenlerin, çocukların sorun davranışlarını değerlendirmelerinde ölçme aracında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde benzerlik gösteren maddeler şunlardır: 1.Yüz ifadesinden duyguları zor anlaşılır, 3.Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir, 4.Yaptığı iş kesintiye uğradığında kızar, 5.Huysuzdur, çabuk kızıp öfkelenir, 6.Gündelik işlere yardım eder, 10.En ufak bir

şey de bağırır yada çığlık atar, 19.yorgundur, 20.Eşyalarına iyi bakar, eşyalarının kıymetini bilir, 22.Kendinden küçüklere karşı dikkatlidir, 25.Kızdığı zaman aile bireyelerine vurur yada evdeki eşyalara zarar verir, 26.Endişeye kapılır, 29.Cezalandırıldığında başkaldırır karşı koyar, maddeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 26: SYDD-30 ölçeğın alt boyutlarına göre t-testi sonuçları

Anne Baba-Öğretmen		N	X	SS	t	p
Öfke	Anne Baba	426	1,9747	,49282	11,178	,000 *
	Öğretmen	426	1,5889	,51424	11,178	,000
SY	Anne Baba	426	2,9617	,54230	-2,344	,019
	Öğretmen	425	3,0628	,70526	-2,343	,019
Kaygı	Anne Baba	426	1,6782	,42771	2,990	,003*
	Öğretmen	426	1,5824	,50405	2,990	,003

*p<.05

Tablo 26 de, SYDD-30 ölçeğının öfke, sosyal yetkinlik ve kaygı alt boyutları açısından anne baba ve öğretmenler arasındaki ilişki gösterilmektedir. Anne babaların ve öğretmenlerin çocukları değerlendirmeleri sonucunda öfke ve kaygı alt boyutları anlamlı benzerlik gösterirken, sosyal yetkinlik alt boyutunda anlamlı benzerlik görülmemiştir.

Bölüm 5

SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1 Araştırmanın Sonuçları

- Anne baba ve öğretmenler 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş çocuklarda sosyal yetkinlik, cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde arada anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Anne baba ve öğretmenler 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş çocuklarda öfke düzeyi cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde arada anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Anne baba ve öğretmenlere göre 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş çocuklarda kaygı düzeyi cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- Anne babalara göre 3.5-5 yaş arası çocuklar ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre öfke davranışları arasında anlamlı bir fark yoktur. Öğretmenlere göre ise 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre öfke puanları incelendiğinde davranışlarda anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Öğretmenlere göre 5-6.5 yaş arası çocuklar 3.5-5 yaş arası çocuklara göre daha yüksek düzeyde öfkeli davranışlar göstermektedir.
- Öğretmenlere göre 3.5-5 yaş çocuklar ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre sosyal yetkinlik davranışları arasında anlamlı bir fark vardır. Öğretmenlere göre 3.5-5 yaş arası çocuklar 5-6.5 yaş çocuklarına göre daha yüksek düzeyde sosyal yetkinliğe ulaşmışlardır.
- Anne ve babalara göre 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre sosyal yetkinlik davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

- Öğretmenlere göre çocukların yaşları ile kaygı davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Onlara göre 3.5-5 yaş arası çocuklar daha fazla kaygılı davranışlar göstermektedir. Öğretmenlerin tersine anne babalar ise 5-5.6 yaş çocukların daha yüksek düzeyde kaygılı davranışlar gösterdiğini düşünmektedir.
- Çocukların gösterdikleri sorun davranışlar ile anne ve babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

5.2 Tartışma

Bu bölümde, yapılan istatistiksel analizlere göre araştırmanın sonunda ulaşılan bulgulara ve bulguların alanyazına dayalı olarak yorumlanmasına yer verilmiştir.

Araştırmada veriler çocukların anne babalarından ve öğretmenlerinden elde edilmiştir. Anne babaların ve öğretmenlerin yaptıkları değerlendirmeler sonucunda, anne babaların ve öğretmenlerin çocukların bazı davranışları hakkında aynı görüşte oldukları, bazı davranışlarda ise farklı görüşlerde oldukları ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada, anne babalar ve öğretmenler çocuklardaki sosyal yetkinlik düzeyi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulmayarak aynı görüşte olmuşlardır. Bu çalışmayı destekler nitelikte olan, Seven'in (2006), yapmış olduğu 6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada cinsiyet ile çocukların sosyal becerileri arasındaki fark bulunmamıştır.

Anne baba ve öğretmenler; çocuklardaki öfke davranışlarının cinsiyetleriyle bir ilişkisi olmadığını saptamıştır. Bu araştırmayı destekler nitelikte olan Çiftçi Topaloğlu'nun (2013), 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi konulu çalışmasında çocukların cinsiyetlerine göre öfke düzeylerinin farklılaşmadığını saptamıştır.

Anne baba ve öğretmenler'e göre çocukların kaygı düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Çiftçi Topaloğlu'nun (2013), 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi konulu çalışmasında cinsiyet ile kaygı davranışları arasında anlamlı bir farklılığa rastlamamıştır. Gülay (2008), 5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin dilsel eş değerlik, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarını gerçekleştirmek ve okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkilerini, çeşitli değişkenler açısından incelediği araştırmasında aynı sonuca varmıştır. Yine aynı şekilde Kanlıkılıçer'de (2005), okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında çocuklardaki kaygılı davranışların cinsiyete göre farklılık göstermediği bulmuştur. Araştırma sonucuna dayanarak denilebilirki; Kuzey Kıbrıs'ta 36-72 aylık çocuklarda sosyal yetkinlik, öfke ve kaygı davranışları ile cinsiyetleri arasında fark yoktur. Bunun nedeninin anne baba, öğretmen ve çevredeki kişilerin çocuğa karşı olan tutumları, kültürel olarak erkek ve kız çocuklarından farklı beklenti içerisinde olunmadığı ve çocuklarda cinsiyet ayrımı yapılmadığı söylenebilir.

Anne babalar ve öğretmenler çocukların yaşı ile öfke davranışları arasında fikir ayrılığına düşmüştür. Anne babalara göre çocukların yaşlarına göre öfke davranışları arasında anlamlı bir fark yokken, Öğretmenlere göre davranışlarda anlamlı bir farklılık vardır. Öğretmenlere göre 5-6.5 yaş arası çocuklar, 3.5-5 yaş arası çocuklara göre daha yüksek düzeyde öfkeli davranışlar göstermektedir. Öğretmenlerin sonucuna paralel olarak, Alisinanoğlu ve Kesicioğlu'nun (2010), okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği araştırmasında davranış sorunlarının çocukların yaşına göre farklılaştığını ve 36-48 aylık çocuklara göre 48-60 aylık çocukların daha fazla öfkeli davranış

gösterdiklerini saptanmıştır. Aynı şekilde Kanlılıçer'in (2005), yaptığı okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının sonucunda 6 yaş grubu çocukların 5,4,3 yaş çocuklara oranla daha fazla kavgacı ve Araştırma kapsamında öğretmenlerin çoğunluğu 41 yaş ve üzerindedir. Çıkan sonuç doğrultusunda bu yaş öğretmenlerin yaşça büyük çocuklardan daha fazla beklenti içerisinde olduklarını ve bundan dolayı büyük yaş grubu çocuklar daha fazla öfkeli algılandıkları söylenebilir.

Öğretmenlerden elde edilen verilere göre, çocukların yaşları ile sosyal yetkinlik davranışları arasında anlamlı bir fark vardır. Öğretmenlere göre 3.5-5 yaş arası çocuklar, 5-6.5 yaş çocuklarına göre daha çok sosyal yetkinliğe ulaşmıştır. Anne ve babalardan elde edilen verilere göre, ise 3.5-5 yaş ile 5-6.5 yaş arası çocukların yaşlarına göre sosyal yetkinlik davranışları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Anne ve babalara göre 3.5-5 ile 5-6.5 yaş arası çocuklar aynı sosyal yetkinliğe ulaşmıştır. Anne ve babaların bulgusunu destekler nitelikte olan, Ünsal'ın (2010), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile sorun davranışlar arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmasında, 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyum düzeyleri ile çocuğun yaşı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmenler yaş ile sosyal yetkinlik arasında farklılık olduğunu düşünürken anne ve babalar yaş ile sosyal yetkinlik arasında bir farkın olmadığını düşünmektedir. Bunların birçok farklı sebepleri olabilir fakat araştırma doğrultusunda denilebilirki öğretmenlerin aldıkları eğitimden ve çocuklarla daha çok zaman geçirdiklerinden dolayı çocukları daha doğru ve tarafsız değerlendirdikleri varsayılmaktadır.

Öğretmenlere göre çocukların yaşları ile kaygı davranışları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlere göre 3.5-5 yaş arası çocuklar daha fazla kaygılı

davranışlar göstermektedir. Buna karşılık, anne babalar ise 5-5.6 yaş çocukların daha fazla kaygılı davranışlar gösterdiğini düşünmektedir.

Çocukların gösterdikleri sorun davranışlar ile anne ve babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu araştırmaya paralel olarak, Ünsal'ın (2010), okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile sorun davranışlar arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmasında sosyal duygusal uyum düzeyleri ile annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Özbeyin'in (2009), ebevyinlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile 6 yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışmasında eğitim düzeyine göre çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Terzi'nin (2009), yapmış olduğu çalışma da annenin eğitim durumu ile çocukların isyankar davranışları ve uyum davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu'nun (2014) çalışmasında çocukların sorun davranışları ile annenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yine aynı çalışma sonucunda, kavgacı-saldırgan olmak alt ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırma sonucunda, babası orta öğretim mezunu olan çocukların ilköğretim, üniversite ve yükseköğretim mezunlarına göre daha fazla sorun davranış gösterdiği saptanmıştır. Alisinanoğlu ve Kesicioğlu'nun (2010), yaptığı çalışmada, çocukların gösterdikleri sorun davranışlar ile annenin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu sonuca dayanarak denilebilirki Kuzey Kıbrısta 36-72 aylık çocukların gösterdikleri öfkeli, kaygılı davranışlar ile geliştirdikleri sosyal becerileri davranışları ile anne ve babalarının aldıkları eğitimin etkisi olmadığıdır. İlkokul mezunu bir ailenin çocuğu ve yüksek öğrenim eğitimi almış bir ailenin çocuğunun gösterdikleri davranışlar

arasında bir fark yoktur. Bu da Kuzey Kıbrısta eğitimi düşük ailelerinde çocuklarıyla ilgi olduğu söylenebilir.

5.3 Öneriler

Bu arştırmada 36-72 aylık çocuklarda görülen davranış sorunları, anne baba ve öğretmen görüşlerine göre incelenmiştir. Bundan sonraki arştırmalarda, gözlem, okul yöneticisinin görüşü, akran ve kardeşlerin görüşleri gibi farklı bilgi kaynaklarından elde edilebilir.

Okul öncesi dönem insan yaşamı için en kritik dönemdir. Bu dönem yaşamın erken yıllarıyla birlikte gelişimin hızla devam ettiği yıllardır. Bu dönemde çocukların dil gelişimi, sosyal gelişimi, kas hareket gelişimi gerçekleştirilmektedir. Bu yıllarda çocukların edindiği bilgi beceri ve alışkanlıklar ileriki yaşamlarına yön verecektir. Bu nedenle aileler, öğretmenler ve toplumdaki diğer kişiler bu konu hakkında, çağdaş bilgi ile donanmalı ve bilinçlenmelidir.

Çocukların kendilerini daha iyi ifade edebilmesi için, sosyal-duygusal gelişimlerine olumlu yönde katkı sağlayacak uygun eğitim modülleri, ulusal eğitim programlarına dahil edilebilir.

Davranış sorunları görülen çocukların farklı değişkenlerden (cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne baba eğitim durumu vb.) etkilenme durumları incelenebilir. Çıkan sonuçlara göre önlemler alınabilir.

Milli eğitim bakanlığı anne babaların ve öğretmenlerin bilinçlenmesi için uzman eğitimciler görevlendirmelidir.

Okul öncesi eğitim merkezlerinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri artırılabilir.

Bu alışma Kuzey Kıbrıs'ta ilk kez yapılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda farklı lme araçları ya da yöntemleri kullanılarak elde edilecek sonuçlar karşılaştırmalı olarak tartışılabilir.

KAYNAKLAR

Acar Baykara, Y. ve Acar, H. (2002), *Sistem Kuramı-Ekolojik Sistem Kuramı ve Sosyal Hizmet: Temel Kavramlar ve Farklılıklar*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi,13 (1), 29-35.

Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, O.S. (2010), *Okul Öncesi Dönem Çocukların Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Giresun İli Örneği). Kuramsal Eğitim bilim, (3), 93-110.

Altıntaş, E., ve Gültekin, M. (2005), *Psikolojik Danışma Kuramları*, İstanbul: Alfa Akademi Basım Yayım Dağıtım.Amerikan Psikiyatri Birliği, Çeviren: Köroğlu, E., (2014), *DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı*, Ankara: HYB Yayıncılık.

Austin, V. L. ve Sciarra, D. T. (2010), Çeviren: Özekeş, M. (2013), *Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aysev, A. (2001), *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Özgül Öğrenme Güçlüğü*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Berk, L. E. (2012), Çeviren: Erdoğan, N. I. (2013), *Bebekler ve Çocuklar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Berkin, C. H. (1978), *Çocuklarda ve Gençlerde Davranış Bozuklukları*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Bertino, M.D., Connell, G. & Levis, A. J. (2012), *The Association Between Parental Personality Patterns and Internalising and Externalising Behavior Problems In Children And Adolescent*. *Clinical Psychologist*, 1-8.

Bilgin Aydın, N. H. (2003), *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Birkan, B. (2002), *Çocuklarda Davranış Sorunları ve Başa Çıkma Yolları*, Çoluk Çocuk Dergisi, 17, 17-19.

Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. Karadeniz, Ş. Demirel, F. (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Yorum Basım ve Matbaacılık.

Cüceloğlu, D. (2013), *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çakıcı, S. (2006), *Alt Ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çiftçi Topaloğlu, Z. (2013), *4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık, Kaygı Düzeyleri ile Anne Babalarının Ebeveyn Özyeterliliği Algısı Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi.

Çorapçı, F., Aksan, N., Yalçın, D.A ve Yağmurlu, B. (2010), *Okul Öncesi Dönemde Duygusal, Davranışsal ve Sosyal Uyum Taraması: Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği*, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 17 (2).

Çorbacı Oruç, A. (2008), *6 Yaş Çocuklarında Sosyal Yeterliliğin, Akran İlişkilerinin ve Sosyal Bilgi İşleme Sürecinin Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Deniz, M.E. (2013), *Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Doğan, A.(2010), *Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi*. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 17 (3), 149-162.

Durmuşoğlu Saltalı, N., Deniz, M.E., Çeliköz, N., ve Arı, R., (2009), *Altı Yaş Çocukları İçin Duygusal Becerilerin Değerlendirilmesi Testi'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 42 (1), 403-420.

Eamon, M. K. (2001), *The Effects of Poverty on Children's Socioemotional Development: An Ecological Systems Analysis*, Social Work, 46 (3), 256-266.

- Efe, K. (2005), *Okul Öncesi Eğitimi Çağında Çocuğu Olan Ailelerin Denetim Odağı Türü ve Çocuklarının Sosyal Davranışlarını Denetlemeleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Erol, N. Öner, Ö. (1999), *Anksiyeteye Yeni Bakışlar*, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 6 (1).
- Fazlıoğlu, Y. Okyay, L. Ve Ilgaz, G. (2011), *Okul Öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 242-254.
- Gülay, H (2004), *Korunmaya Muhtaç Çocuklarla Ailesi ile Yaşayan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Gülay, H. (2008), *5-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Akran İlişkileri Ölçeklerinin Geçerlik Güvenirlik Çalışmaları ve Akran İlişkilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Gültekin, M. (2006), *Okul Öncesinde Duygu ve Davranış Sorunları*, İstanbul: Nesil Matbaacılık.
- Günindi, Y. (2011), *Bağımsız Anaokullarına ve Anasınıflarına Devam Eden Çocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi*, Ahi Evran Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, (1), 133-144.

Güngör, H. ve Buluş, M. (2010), *5-6 Yaş Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Algılanan Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*, 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı Sempozyumu, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Kıbrıs.

Henricsson, L., ve Rydell, A.M. (2004). *Elementary School Children with Behavior Problems: Teacher-Child Relations and Self-Perception. A Prospective Study*. Merrill-Palmer Quarterly, 50, 111-138.

Kaner, S. (2009), *Zihin Engelli Çocukların Duygusal ve Davranışsal Problemlerinin Değerlendirilmesinde Anne Baba ve Öğretmen Tutarlılığı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 42 (2), 239-263.

Kaner, S. (2007), *Öğretmenlerin ve Ana babaların Öz yetkinlik İnançları, Tükenmişlik Algıları ve Çocukların Problem Davranışları*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu.

Kanlıkılıçer, P. (2005), *Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik Güvenilirlik Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Karasar, N. (2004), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kargı, E. ve Erkan, S. (2004), *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorun Davranışlarının İncelenmesi (Ankara İli Örneği)* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, 135-144 .

Kerr, D.C.R., Lopez, N.L., Olson, S.L. & Sameroff, A.J. (2004), Parental Discipline and Externalizing Behavior Problems In Early Childhood: The Roles Of Moral Regulation And Child Gender, *Journal Of Abnormal Child Psychology*, 32 (4) 369-383.

Kılıç, E. Z. (2003), *Gelişimsel Psikopatolojinin Temel Kavramları*. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 10 (3), 137-147.

Kohut, H. (1971), *Kendiliğin Çözümlemesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

Kohut, H. (1977), *Kendiliğin Yeniden Yapılanması*. İstanbul: Metis Yayınları.

Kotler, J. C. ve McMahon, R. J. (2002), Differentiating Anxious, Aggressive, and Socially Competent Preschool Children: Validation of The Social Competence And Behavior Evaluation - 30. *Behavior Research And Therapy*, 40 (8), 947-959.

Memetali, S. (2014), *Batı Trakya Örneğinde Okul Öncesi ve Anaokulu Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi.

Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü. (2006), *Okul Öncesi Eğitim Programı: 36-72 Aylık Çocuklar için Öğretmen Kılavuzu Kitabı*. İstanbul: YA-PA Yayınları.

O'Connor, E. E. (2010). CRDS. *Journal of School Psychology* 48, 187-218.

- O'connor, E. ve McCartney, K., (2007), *Examining Teacher-Child Relationships and Achievement as Part of an Ecological Model of Development*, American Educational Research Journal, 44, (2), 340-369.
- Özen, Y. (2011), *Kendilik Psikolojisine Bir Yapı bozumsal Girişim*. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4, (1), 201-216.
- Öğüt, F. (2000), *Sosyal Uyum İle Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi.
- Öksüz, Y. (2002), *Ergenin Kişilik Gelişiminde Ebeveynin Rolü*. Milli Eğitim Dergisi, 155-156.
- Özbey, S. (2015), *Çocuk Ruh Sağlığı*, Ankara: Eğitim Kitap Yayıncılık.
- Özyürek, A. Ceylan, Ş. (2014), *Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Becerilerin Desteklenmesi Konusunda Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (35), 99-114.
- Saçan, S., Artan,İ., Erol, N., Şimşek, Z. (2014), *Kurum Bakımından Aile yanına Döndürülen 6-18 Yaş Çocukların Duygusal ve Davranış Sorunları*, NWSA-Qualitati ve Studies, E0019, 9, (2), 1-18.
- Salt, L. (1974), Çeviren: Onur, E. (1982), *Çocuğun Duygusal Sorunları*, İstanbul: Evrim Matbaacılık.

- Seven, S. (2006), *6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri ile Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Seven, S. (2008), *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Pegem.
- Smith, J.T. (2010), Çeviri Editörü: Berin Akman (2014), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sümer, N. (1999), *Benlik farkındalığı ve Kendini Düzenleme: Kişilik ve Sosyal Psikoloji Kuram ve Araştırmaları Üzerine Bir Tarama*. Türk Psikoloji Yazıları, 3 (1), 151-164.
- Swick, K. J. ve Williams, R.D. (2006), *An Analysis of Bronfenbrenner's Bio-Ecological Perspective for Early Childhood Educators: Implications for Working with Families Experiencing Stress*, Early Childhood Education Journal, 33(5), 371-378.
- Şahin, C. (2001), *Sosyal Beceri ve Sosyal Yeterlilik*, G.Ü Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, (1), 9-19.
- Taner, Y, ve Gökler, B, (2004), *Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönler*, Hacettepe Tıp Dergisi, (35), 82-86.

- Terzi, E. (2009), *Anasınıfına Devam Eden Çocuklarda Görülen Davranış Sorunlarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Uyanık Balat, G.Şimşek, Z. Akman, B. (2008), *Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirilmeleri Açısından Karşılaştırılması*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (34), 263-275.
- Ünal, N. (2006), *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2003), *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeter, S.(2010), *5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Karşılaşılan Davranış Problemlerinin ve Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal.
- Yıldırım, E. (2008), *Çocuk ve Televizyonda Şiddet: 5 Yaşındaki Çocukların Anne-Babalarının Televizyondaki Şiddetin Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Yörükoğlu, A. (1986), *Çocuk Ruh Sağlığı*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Doğu Matbaası.

Yörükoğlu, A. (1998), *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Özgür Yayıncılık.

Yumuş, M. (2013), *Okul Öncesi Eğitimcilerin 36-72 ay Aralığındaki Çocukların Davranış Problemleri ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi ve Başa Çıkma Stratejilerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Yüksek Usta, S. (2014), *Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Davranış Problemlerinin Anne-Çocuk ve Öğretmen-Çocuk İlişkileri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi

EKLER

Ek 1: Milli Eğitim Bakanlığı Ortak Hizmetler Dairesi Müdürlüğü

İzin Yazısı

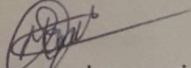

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: EOH.0.00-32-15/1299 10 Aralık 2015

Sn. Mesut Koçano Aydener
Şht. Kenan Münir Sokak
No: 21 Yenierenköy-İskele

24.11.2015 tarihinde Müdürlüğümüze yapmış olduğunuz dilekçe ile uygulamayı talep ettiğiniz anket ve ölçekler, dairemize bağlı Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Araştırma Şubesi tarafından değerlendirilmiş olup görüş yazısı ekte sunulmuştur.

Bilginize saygılarımla rica ederim.

Mustafa ZİYAETTİN
Müdür

Eİ/ FSÖ

Tel (90) (392) 227 1731
Fax (90) (392) 228 7731
E-mail meh@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS

K. K. T. C.
MILLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ
PSİKOLOJİK DANIŞMA REHBERLİK VE ARAŞTIRMA ŞUBESİ

SAYI: PDRAŞ / 2015-401

08.12.2015

**Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi Müdürlüğü,
Lefkoşa.**

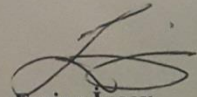
İlgi yazı ile başvurusu yapılan araştırma kapsamında uygulanması talep edilen anket ve ölçekler hakkındaki şubemizin görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

A – Başvuru ve uygulama formları;

1. Araştırmanın amacı, kapsamı ve anket formunun düzeninin uygulama için uygun olduğu görülmüştür.

B – Başvuruya onay verilmesi durumunda;

1. Tüm bireyi tanıma tekniklerinde, bilimsel araştırmalarda ve psikolojik hizmetlerde olduğu gibi; gizlilik ve gönüllülük ilkelerine dayalı çalışma yapılması gerekmektedir.
2. Anket uygulamasında okulda görevli rehber öğretmenle birlikte hareket edilmesi anket uygulama esnasında verilen cevapların diğer veliler tarafından görülmemesi konusunda hassasiyet gösterilmesi ve ankete katılanların isimlerinin yazılmaması gerekmektedir.
3. Araştırma sonuçlarına ilişkin geri bildirimler; katılımcılara, etiketlemeye karşılık gelmeyecek şekilde tanılama ve teşhis odaklı olmadan iletilmelidir.
4. Uygulama için gerekli etik ilkeler, yazılı olarak kurum yöneticilerine ve katılımcılara iletilmelidir.
5. Çalışmanın tamamlanmasının ardından uygulama süreçleri ve bulgular hakkında şubemize yazılı bilgi verilmesi gerekmektedir.

Emine İnsay
Şube Amiri

Ek 2: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi Müdürlüğü İzin Yazısı

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: İÖD.0.00-35/2015/1B -2229,

Lefkoşa, 14 Aralık 2015

Sayın Mesut KOÇANO
Doğu Akdeniz Üniversitesi,
Gazimağusa.

Müdürlüğümüze bağlı tüm okulöncesi okullarda öğrenim gören öğrencilere ve öğrenci velilerine uygulamak istediğiniz, "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorun Davranışlarının İncelenmesi" konulu anket çalışması Talim ve Terbiye Dairesi tarafından incelenmiştir.

Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda çalışmanın gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür. Çalışma uygulandıktan sonra sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne ulaştırılması yasa gereğidir.

Bilgi ve gereğini saygı ile rica erim.

Salih CANSEÇ
Müdür

/AA

Tel (90) (392) 2286893
Fax (90) (392) 2287158
E-mail iod@mebnet.net

Lefkoşa-KKTC